

ŠT. 3. 1906.

LETO II.

MESEČNIK, POSVEČEN
PROTIALKOHOLNEMU
GIBANJU NA SLOVENSKEM

„Najboljša je
pač voda.“

P
I
Š
Č
A
L
K
A

za
abstinente,
pivce in pijance.

== CELJE ==
ZVEZNA TISKARNA.

Današnji številki je priložen 8. zvezek Lermontovih pesmi.

Piščalka izhaja vsak mesec 20. tega ter stane na leto **4 K**, za dijake **3 K**.

Naročnina naj se pošilja po poštni položnici, če pa po nakaznici pa na: **Upravništvo «Piščalke» v Celju.**

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: **Franc Avsec, Št. Juri pod Kumom, pošta Radeče.**

Leposlovni spisi pa na naslov: **Leopold Lenard, Dunaj VII. 3, Lerchenfelderstrasse 116. I. 6.**

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: **Anton Černe.**

Vprašanje je . . . ?

Opravičenost abstinence je, hvala Bogu, vže splošno priznana. Sicer je pa sploh zelo čudno, da se je bilo treba šele boriti za nekaj, kar je tako jasno.

Nastane pa drugo vprašanje. Kdaj in komu je abstinence potrebna?

Tudi od najhujših abstinentov se priznava, da se ne more dokazati, da bi moral vsak človek biti abstinent. Ako je kje padla kakšna podobna trditev, se mora razumeti v smislu, kakor je rekel pesnik:

«Dolžan ni samo, kar veleva mu stan,
kar more, to mož je storiti dolžan!»

Potreba splošne abstinence se ne da dokazati z zdravniškega stališča. Gotovo je alkohol strup, toda strup v juridičnem smislu, ker tudi mi abstinentje vemo, da sploh ni absolutnih strupov, to je snovi, ki bi v vsaki množini in v vsaki okolščini škodovale človeku. Toraj je mogoča množina alkohola, ki v gotovih okoliščinah ne škoduje zdravju. Res je, da nikdar nikdo zase z gotovostjo ne ve, kakšna je zanj ta množina, ki mu ne škoduje, toda v gotovih slučajih se lahko z veliko verjetnostjo, da celo z gotovostjo v širjem, ali moralnem pomenu, sklepa, da neka množina zavžitega alkohola ne škoduje. Recimo, ako kdo vživa jako zredčen alkohol in jako redkokdaj in v jako majhni meri. In, ako tudi ostane majhna nevarnost ali verjetnost, da bi utegnil zavžiti alkohol škodovati, vendar se ne more dokazati, da se mora človek odreči vsaki prijetnosti, ki bi količkaj utegnila škodovati njegovemu zdravju.

Z zdravniškega stališča sicer lahko dokažemo, da je »zmernost«, kakor se navadno razume, nezmerna in škodljiva, a ne moremo dokazati, da je popolna abstinence dolžnost v strogem pomenu besede za vsakega.

Še manj se da to dokazati s socialnega in gospodarskega stališča.

Kdor ima dovolj premoženja, da mu ostaja čez potrebe, temu se ne more strogo zapovedati, da ne sme ničesar izdati za alkoholno zabavo in

razvedrilo, ako se to vrši po meri, ki ne tvori velike nevarnosti za zdravje njegovo ali njegovih potomcev.

Ako pa ne moremo vsakemu dokazati, da je njegova stroga dolžnost vzdržati se vseh alkoholnih pijač, moremo vsaj postaviti vprašanje: Alkohol ti ničesar ne koristi, ampak služi samo v razvedrilo in zabavo; na drugi strani je pa vedno kolikor toliko nevarnosti, da škoduje tebi, da se polagoma navadiš piti več, da daš priliko piti drugim i. t. d. in ker nisi na alkohol močno navajen, ti ni zelo težko opustiti ga popolnoma in potem boš mogel ne samo sam živeti popolnoma brez alkoholne nevarnosti, ampak boš tudi zmožen uspešno se boriti zoper strast, ki tira naš narod v pogubo bolj kot vse drugo. Ali ni toraj tvoja dolžnost v širjem pomenu besede, da postaneš abstinent in pristopiš h kakšni abstinenčni organizaciji?

Ako pa mi priznamo, da ne moremo za vse dokazati stroge dolžnosti postati abstinent, je pa tudi od druge strani splošno priznано, da je abstinenca dolžnost za mnoge. Brez dvoma spadajo k tem vsi pijanci, ki nimajo fizične ali moralne moči živeti zmerno; dalje se splošno priznava, da mora še nekaj drugih ljudi razven pijancev biti abstinentnih, da najdejo pijanci oporo v občinstvu. Ravno tako je splošno priznано, da morajo vsi otroci, vsaj do 14. leta biti popolni abstinentje. Dalje je pa še mnogo vrst ljudi, o katerih moremo z veliko verjetnostjo trditi, da je njihova dolžnost postati abstinent. Kolikor bolj se bo razširilo protialkoholno gibanje, toliko bolj se bo razširilo število točk za abstimente, dokler ne bo slednjič abstinenca pravilo, zmernost pa izjema, kot bi moralo biti po naravi.

Meni se pa zdi, da bi do istega zaključka in do istega uspeha prišli bolj naravnost in bolj hitro po drugi poti.

Ako bi ne vprašali, kdo mora biti abstinent, ampak kdo sme piti?

Abstinenca je pred zmernostjo i logično i historično. Človeški rod je bil abstinenten popred kot zmernosten, človek je rojen abstinent, šele družba, navada ali podedovano nagnenje naredi iz njega pivca ali pijanca. Abstinenca je negacija, uživanje alkohola pa afirmacija. Kdor kakšnotero trdi, jo mora dokazati, ne pa obratno. Kdor pije, mora dokazati, da sme piti, ne pa, kdor ne pije, da se sme vzdržati.

Toraj kdo sme piti?

1. Alkohol sme uživati, kdor more to brez škode na zdravju. Kdor ima gotove bolezni, in dispozicije, ki so često posledice alkoholizma dotičnega človeka, ali pa njegovih prednikov, pri katerih je alkohol tudi v majhnih množinah zelo škodljiv, se mora sploh vzdržati alkohola. K njim spodajo pred vsem otroci, ki še nimajo dovolj sil, da bi premagali škodljiv

učinek tudi malih množin alkohola, potem gotovi psihični in fizični bolniki, kakor bolehní na živcih, duševno nerazviti in slaboumni, tudi ker nimajo moralnih sil, da bi se držali pri neškodljivi meri, ženske v gotovi dobi, ker tvori alkohol veliko nevarnost za potomstvo, bolniki na jetrih, pljučih, želodcu, srcu i. t. d. Sploh, kdor ima kakšno bolezen, ki je često posledica alkohola.

2. Komur ne dopuščajo gmotne razmere nobenih izdatkov za alkohol, mora seveda biti abstinent. Nedavno sta izdala v Londonu Rowut re in Sherwell učeno knjigo pod naslovom: «The Temperence problem and social reform» (Zmernostno vprašanje in socialna reforma), v kateri se razpravlja mirno in stvarno v samih suhoparnih številkah in logičnih zaključkih alkoholno vprašanje in njegova rešitev. Med drugim omenita, potem ko sta razpravljala o alkoholu in delavskem vprašanju kot posledico dolgih števil: «da na Angleškem ne more delavec niti vinarja izdati za alkohol, ne da bi s tem škodoval sebe ali svojo družino.» Kaj moramo reči šele o našem delavcu, ki zasluži mnogo manj!

Najpred mora biti potrebno, to je zdrava in zadostna hrana, zdravo in čedno stanovanje, primerno snažna in zadostna obleka za sebe in za družino. Potem pride koristno, časniki, knjige, izobraževalna društva, blažilne zabave, pouk in izobrazba otrok i. t. d. Tretje je šele kar je prijetno in k temu spada alkohol. Neodpušljivo je torej, ako delavec in njegova družina trpi pomanjkanje na najbolj potrebnem, se mora odreči vsemu, kar jim je koristno, a se izmeče denar za alkohol, ki je možu prijeten.

Pripoznam, da si sme človek včasih odreči tudi kakšno potrebno ali koristno stvar, zato da si preskrbi za denar kakšno prijetnost, ker razvedrilo in zabava je tudi potreba življenja, toda vprašati se spet mora, ali si ni mogoče pri današnjih razmerah preskrbeti kakšne druge zabave ali razvedrila, ki bi bil bolj blažilen in manj nevaren, kot je alkoholno — v krogu srečne družine, v zabavi, v pogovoru z dobrimi prijatelji, z lepimi knjigami, v naročju božje prirode, v občudovanju te ali one stroke umetnosti i. t. d. Treba je delavnemu ljudstvu samo odpreti pota na taka polja. Ako bi bil pa narod v resnici tak, da bi bil nezmožen in neobčutljiv za vsako drugo zabavo in razvedrilo, kot za alkoholno, potem bi morali obupati nad njim. Potem položimo roke navskriž, ne trudimo se zanj nič, ker potem je sploh vsako delo zanj zaman. Toda ne, mi abstinentje ljubimo narod in sodimo o njem veliko višje, kakor oni njegovi «prijatelji», ki mu tako radi privoščijo «kozarček», seveda ker bi tudi njim samim bilo prehudo brez njega.

Splošno moremo toraj reči, da kadar delavec dá groš za alkohol, mu bo očitala vest, ako jo vpraša in posluša, da je s tem zanemaril višje dolžnosti do sebe in do svojih.

3. Popolen abstinenc mora biti vsakdo, kdor ve, da je moralno tako slab, da se izpostavi, ako le vžije alkohol, nevarnosti prekoračiti mero, in sebe ali druge spraviti v nesrečo. Takih ljudi je mnogo vrst.

So ljudje, ki, ako le pokusijo opojno pijačo, ne morejo prenehati piti, dokler niso popolnoma pijani. Drugi ljudje so, ki se sicer ne upijajo lahko, toda ako le nekoliko pijejo, začno preklinjati ali so takoj pripravljeni se pretepati. Zopet drugi so, ako so le nekoliko od alkohola omamljeni, razuzdani, nagnjeni k spolnim ekscesom i. t. d. Tretji so v alkoholnem stanju zmožni storiti kaj drugega, česar bi se utegnili sramovati in kesati celo življenje.

Kdor se torej pozna in ve, da se tudi z zmernim uživanjem izpostavi takim nevarnostim, mora se alkohola popolnoma vzdržati. To velja zlasti za stanove, ki morajo skrbeti za varnost premoženja, življenja in zdravja drugih kot železničarji, nekateri zdravniki, nekatere vrste uradnikov i. t. d. vsaj za čas službe, in osebe, ki morajo dajati posebno dober zgled drugim, pri katerih je toraj najmanjši eksces vže veliko pohujšanje, kot učitelji, duhovniki i. t. d.

Ako preidemo torej razne vrste ljudi, ne bomo tako hitro zadeli na človeka, o katerem bi lahko rekli: «Ti smeš s čisto mirno vestjo piti v resnici po zmernosti in po pameti!» Ako vprašamo, kdo je opravičen piti, odgovoril bi jaz: Kdor ima toliko dohodkov, da si lahko privošči ta izdatek, nima skrbeti za svojo družino, vé, da mu tudi v majhni meri ni škodljivo na zdravju, nima neposredne dolžnosti delovati socialno med narodom v tem oziru, vé, da pri njem ni nevarnosti prekoračiti mero, ki bi utegnila njemu ali drugim biti nevarna ali spodtakljiva — in je poleg tega radi dolgoletne navade že tako navajen na alkohol, da mu ga je težko opustiti.

Kdor pa take navade nima, bo tudi v tem slučaju boljše storil, ako si je ne pridobi, ali če mu ni pretežavno, da jo opusti.

Slednjič poudarim še enkrat, da niti pri razredih gori naštetih ne moremo dokazati, da bi nikdar ne smeli pokusiti alkoholne pijače, recimo semtertja v tako majhni meri, da niti za alkohol občutljivemu človeku nikakor ne more škodovati, ako dobi revež ali delavec alkoholno pijačo zastonj i. t. d. Toda tega nam tudi treba ni, ker tu pride nekaj drugega v poštev.

Gotovo je, da človek, ki pije tako redko kedaj in v tako majhni množini, nima od tega nobene prijetnosti in zabave, takemu človeku tudi ne bo težko tej malenkosti popolnoma se odreči. Na drugi strani bo pa, ako se odreče popolnoma, s to majhno žrtvico postal vojak v boju proti alkoholizmu in pomagal rešiti narod njegove najhujše strasti, sodelen vsega dobrega, kar stori protialkoholno gibanje, deležen hvale nesrečnih alkohola rešenih žrtev, zabranil mnogo surovosti, nesreč in bolesi.

Ali ni torej njegova dolžnost postati abstinenc?

L.

Škof dr. Avguštin Egger †

V ponedeljek, dne 12. marca 1906 je umrl na pljučnici v 73. letu svoje starosti dolgoletni abstinenc in vztrajni boritelj, in pisatelj proti alkoholizmu. — Rojen je bil dne 6. avgusta 1833 v Toggenburški občini Kirchberg kot sin uglednih kmečkih starišev. Posvečen 8. junija 1856, deloval v dušnem pastirstvu, postal 1865 kanonik in bil za škofa posvečen 16. avgusta 1882. „Daterland“ piše: „V njem je katoliška cerkev zgubila veleučnega, po pobožnosti in apostolski gorečnosti odličnega škofa. Kot škof je pisal pastirske liste in knjige, katerih jasnost in globoke misli so se tolikokrat občudovale.

«Kar zadeva abstinenco, ne moremo zahtevati, da bi takoj postala vsem jasna. Toda kdor se ne more ž njo sprijazniti, naj vsaj s svojo sodbo počaka, dokler ni vprašanja od vseh strani natančno preštudiral. Tako daleč bi morali vsi priti, da bi videli v abstinenci uspešno orožje proti alkoholizmu, in potem je njihova dolžnost, da jo spoštujejo kot sredstvo, da se razširi kraljestvo božje in blagostanje naroda. Jaz pa mislim, da resno študiranje vprašanja bi moralo vsakega duhovnika privedi še dalje, in nikomur bi ne bilo žal, ako bi prišel do nazorov kardinala Manninga, ki je rekel na smrtni postelji okoli sebe stoječim: V tem vprašanju sem postal norec iz ljubezni do Kristusa, in jaz ne želim tudi vam srečnejše smrti, kot da bi si mogli nekdam dati to spričevalo.» Škof A. Egger: *Der Chlerus und die Alkoholfrage* 27. — «Dobe se včasih ljudje, ki pravijo, da je abstinenca protestantska reč. Dajmo, da je tudi res. Potem je protestantska, ker smo mi pustili, da je to postala, kakor sta duhovnik in levit zakrivila, da je rešitev nesrečnega pri Jerihi postala delo Samaritana. Vsak duhovnik bo pritrdil, da so vsi vzroki, ki so napotili protestante in neverne profesorje in socialne demokrate, da se bore zoper alkoholizem, taki, da morajo postati tudi naši razlogi, in da imamo poleg teh mi še druge in važnejše razloge. Vsi morajo priznati, da je zapoved zatajevanje samega sebe, ki se prelomi s pijanostjo in z alkoholizmom, krščanska zapoved, in da je radi tega boj za to zapoved in zoper alkoholizem krščansko in apostoljsko delo. Priznali bodo, da ne sme to delo nikomur ležati bolj na srcu, kot onim, ki so sprejeli za nalogo svojega življenja boriti se za čednost in zoper strast, in katerim je Kristus izročil svoje ovce, da jih pasejo.»

Egger str. 34.

Ako v resnici ni bil boj zoper alkoholizem do zdaj katoliško delo, kar je žalibog večinoma resnično, mora nemudoma postati. Kako bomo sicer stali mi dušni pastirji na dan sodbe pred Kristusom, ki nas je postavil za pastirje svojih ovac, in med temi necerkvenimi Samaritani 19. stoletja, ki so storili mnogo več, kot mi, dasiravno niso imeli naših dolžnosti!

Egger str. 35.

Ozdravljivost alkoholikov.

Predaval docent **dr. Al. Pilcz**, nam. predstojnik na c. kr. I. vseuč. kliniki na Dunaju dne 21. nov. 1905 na občnem zboru katoliške »Križeve zveze« proti alkoholizmu.

Cenjena gospoda! Z veseljem sem ugodil častni nalogi, da prevzamem eno poročilo za občni zbor katoliške »Križeve zveze« proti alkoholizmu.

Kdor opazuje z odprtimi očmi vse to neizrekljivo gorje, ki ga je zakrivil in ga še znova dannadan povzroča alkoholizem, kdor pozna tesno zvezo med alkoholizmom in hudodelstvom, kdor se zaveda neizmerne bede, ki jo je nakopal alkoholizem na posameznike in cele rodove: ta ne sme s prekrižanimi rokami ob strani stati, ampak mora s svojimi najboljšimi močmi sodelovati v boju proti temu mogočnemu sovražniku človeštva. Nič ni bolj razumljivega, kakor da se je prava katoliška ljubezen do bližnjega, ki se je vedno in povsod potezala za trpeče in nesrečne, poprijela tudi protialkoholnega boja in da se mora imenovati med prvimi in najbolj delavnimi voditelji teh stremeljenj, za kar se je zahvaliti pred vsem neomajeni odločnosti in ognjeni gorečnosti svojih zastopnikov. Kdor pošteno misli, bo tudi priznal, da se mora to nesebično sodelovanje duhovščine, ki je s krščanskega stališča samoobsebi umevno, s čisto človeškega stališča toliko bolj ceniti, čim bolj bi mogli nekateri dogodki in izbruhi na obeh zadnjih mednarodnih shodih manj prepričanim in samostojnim ljudem vso veliko stvar v dno srca pristuditi. A voditelji katoliškega protialkoholnega gibanja so ostali vkljub nekim nedostojnim izgreedom zvesti in zanesljivi zavezniki v boju proti skupnemu sovražniku: in zato jim gre posebna hvala.

Če sem tu namignil na nekatere nerodnosti, ki pa katoliški duhovščini hvala Bogu niso mogle pristuditi živahnega sodelovanja pri tem gibanju, mislim danes razpravljati neko stvar, ki bi bila morda bolj za to sposobna, da ohladi marsikateremu navdušenemu sobojevniku gorečnost in ga naredi malodušnega. Kdor se peča praktično z zdravljenjem pivcev, pride kmalu do žalostne skušnje, da vlada neko nepravo razmerje med uporabljenim trudom, časom, denarjem in — last not least — duševnim delom na eni strani ter doseženim uspehom na drugi strani. Tukaj mislim seveda na ozdravljenje pivca od pijanstva, ne pa zdravitev kateregakoli izmed simptomov alkoholizma. Alkoholčno živčno vnetje se da ozdraviti, ravnotako delirium tremens itd., a dostikrat se zdravljenec znova opije takoj prvi dan, ko se ga odpusti.

Danes hočemo razpravljati vprašanje, kakšni so vendar vzroki tega žalostnega pojava. Ali smo krivi mi, ali kaj drugega? Ali je slab naš sistem, ali pa je kriv edinole takoimenovani milje, ali morda tudi narava pijanca samega? Poglejmo si po vrsti te činitelje!

Gospoda! Kot mož kritično-treznega naravoznanstva ne mislim na nič manj kakor, da bi Vam delal komplimente. Toda kdor pozna le nekoliko neutrudno in požrtvovalno agitacijo katoliške »Križeve zveze«, mora odkritosrčno priznati, da krivda ne more obstajati v taktičnih napakah ali lenobi protialkoholikov, če so uspehi dostikrat tako borni.

Kako vpliva miljé! S to besedo razumem jaz vse zunanje faktorje, oni nesrečni »Trinkzwang«, brezmiselno popuščanje proti pivskim navadam, neumna in že zdavnaj ovržena pravljica o krepilni in redilni moči alkohola, zapeljevanje, neugodne zdravstvene in družabne razmere itd. Pomen teh činiteljev je popolnoma razviden, a oni niso nekaj nujnega, neizpremenljivega, ravno ker obstoje vsled zunanjih razmer, ampak bi se dali spraviti s sveta. Tako ni nič čudnega, da so se obrnile vse težnje protialkoholnega gibanja proti škodljivosti miljeja, da so se združile vse sile proti tej točki, in da se je slednjič v enostranskem precenjevanju miljeja dostikrat popolnoma prezrl en faktor, ki je v celem alkoholnem vprašanju tudi velike važnosti, namreč telesni ustroj pijanca samega.

Pravzaprav bi se moralo a priori pomisliti, da je miljé za vse posameznike istega družabnega reda nazadnje isti, in k sreči se jih izgubi v kroničnem alkoholizmu vendar samo en del. Zakaj ne vsi, ki žive v istih zunanjih razmerah in so izpostavljeni istemu zapeljevanju?

Gospoda moja! Pustimo alkoholno vprašanje za en trenotek in si oglejmo druge živčne strupe. Morfinist ne postane vsak, ki je uporabljal zaradi kakih bolečin dalje časa morfij. Večina opusti ta alkaloid brez najmanjšega poželenja takoj, ko mine bolesten vpliv in se to zdravilo da pogrešati. Je pa tudi precej abnormalnih ljudi, ki čutijo v morfijski pijanosti užitek, ki je tisočim normalnih ljudi čisto tuj. Taki ljudje postanejo morfinisti. Kadar bi se radi iznebili katerekoli neprijetnosti, vzamejo morfij, da se ž njim vpijanijo. Ravno taka je s kokainizmom.

(Dalje.)

Veseli abstinentje!

Ne samo zanimanje za napredovanje abstinenčne misli med dijaštvom, ampak mnogo tudi radovednost me je pripravila do tega, da sem se udeležil 16. svečana t. l. abstinenčnega zabavnega večera, katerega sta priredila »Akademischer Abstinenter-Verein« in »Verein abstinenter Frauen« na Dunaju. Radoveden sem bil, kako sploh izgleda veselica na abstinenčni podlagi, brez alkoholnih pijač. Pred nekaj leti se je smatralo to še za nemogoče. Zabavni večer se je vršil v novo zidanem »Volksheimu« v XVI. okraju. Videlo se je, da pričenjajo abstinentje jako previdno. Niso si

najeli največje dvorane, ampak se zbrali v manjši, ki pa je bila potem tako prenapolnjena, da so gentlemanski akademiki sploh morali večinoma stati, da so dobile prostor dame in starejši gospodje. Za zabavo so poskrbeli abstinentni akademiki. Po kratkem, a pristrčnem pozdravu njih predsednika se je zapel »Gaudeamus« in zaigralo na glasovir nekaj Mozartovih sonat. Akademiki so izdali za ta večer poseben humorističen list, ki se je prečital med burnim smehom in aplavzom navzočega občinstva. Po tem listu povzemamo, da prirede abstinentje v doglednem času razstavo, kjer bosta razstavljeni tudi slike dveh akademikov, ki sta semestralno članarino (menda 1 K) plačala že za letni tečaj naprej... A dopisnik opozarja tudi, da se ta novica sprejme s primerno rezerviranostjo. Navzoč medicinec — ime mi je ušlo iz spomina — je deklamiral in deloma čital s fino mimiko humoristične Anzengruberjeve in K. Stielerjeve pesmi iz kmečkega življenja.

Kaj pa je pilo občinstvo pri abstinenčni zabavi, me vpraša gotovo marsikdo, hoteč me spraviti v zadrego, češ, samo vodo so »žlempali«. Če tudi voda na Dunaju ni daleko tako slaba kot v več kranjskih mestih, se vendar »skopuški« abstinentje ta večer niso zadovoljili žnjo. Pil se je jabolčni sok, limonada, malinovec, seveda tudi »Kracherl« i. dr. Da je bilo za jed dobro preskrbljeno, se razume. »Kolikor abstinentje manj izpijejo, toliko več snedo«, je pripomnila malo hudomušna navzoča gospica-abstinentinja. Dovtip je sprejeti seveda »cum grano salis«, a princip: Več jesti in manj piti priporočajo do malega vsi zdravniki.

Kljubu manjkanja alkoholnih pijač je bila zabava celi večer jako živahna, dokaz, da družabnost nikakor ne trpi radi abstinentov. Zanimivo, je, da se abstinenčnega gibanja med dijaštvom udeležujejo po veliki večini židje; vsaj iz te veselice sem dobil ta utis. Židje vedo, da je abstinenčno gibanje velikega pomena za to, da se ohranijo človeku dušne in telesne moči.

Zabavni večer se je končal s plesom, katerega pa ne bom opisoval, da ne vzbujam v postnem času cenjenim bralkam in bravcem »Piščalke« skominov.

J. D.

Kako sem postal abstinent.

Nemški zapisal P. Chr. Hansen.

Bilo je v prvi polovici julija 1896. V Kiel-u je bilo minilo letno zborovanje nemškega društva proti zlorabi opojnih pijač. Vdeleženci so se vračali domu na vse strani nemške domovine. Moj čislani prijatelj in nekdanji učitelj, tajni svetnik dr. Böhmert iz Draždan — ki je v ravno minolih dneh tako odločno nastopal za namene onega društva — in jaz

pa sva se bila zmenila, da se popeljeva 80 km proti severu v Flensburg, da si od blizu ogledava tamošnji boj proti alkoholu. Ravno takrat namreč se je začela obračati pozornost na gibanje, ki je od severa sem prihajalo čez nemško mejo, na gibanje dobrih templarjev, abstinentov, zastopnikov popolne zdržnosti proti vživanju opojnih pijač. Seveda, v širokih krogih, tudi najbližjih, vladali so še čudni nazori o prizadevanju teh ljudi. Navadno so jih imeli za sanjače, ki niso za ta svet, ki morda zastopajo hvale vredno stvar, ki pa do vspešnega praktičnega delovanja ne bodo prišli. Mnogi so videli v njih tudi nekake sektirarje, zoper katerih stremljenje bi bilo treba z cerkvenega stališča ugovarjati. Mesto Flensburg je bilo takrat izhod in središče zdržnostnega gibanja na nemških tleh. Glavni del takrat še male čete «Independent order of good-templars» bil je razen v Flensburgu (čez 40.000 preb.) še v severnem in zapadnem Šlezviku. Poleg tega se je bil pač v Hamburgu dal signal za zbiranje bojevalcev proti alkoholu, pa to je tudi vse, kar se je moglo pred desetimi leti na Nemškem nazivati kot stranka abstinence. Te može, ki so se bili stvari lotili in jo z krepko in smoterno roko vodili, sva hotela opazovati pri delu.

Ker sem bil otrok lepega in pridnega trgovskega in obrtnega mesta Flensburga, sva lahko brž po dohodu našla osebe, ki so naju mogle poučiti. Najprej sva šla k odličnemu duhovniku, ki seveda ni bil član dobrih templarjev, pa se je bil vendar vsled živega zanimanja za njih cilje dobro seznanil z njihovim delovanjem. Duhovnik (najbrž protestant, katoličanov je tam le dober tisoč. Ur.) je z velikim priznanjem govoril o dobrih Templarjih, ki so pač nekako enostranski in v njih nazorih fanatični, kar njemu ne ugaja, vendar brez dvoma tako blagodejno delujejo, da jih nobena druga struja protialkoholcev ne preseže. Izrazil je svoje veselje, da se je to gibanje začelo ravno v njegovi občini. Za svoj del je on pospešuje in je malo prej ob nekem nedeljskem sestanku templarjev, ki se je pričel s službo božjo v cerkvi, imel cerkven nagovor, če tudi so nekateri njegovi tovariši imeli pomisleke.

Spremljana od tega duhovnika obiskala sva na to poštenega roko-delca, kovača v njegovi hiši. On je bil «veteran» stranke, eden prvih, ki je idejo templarjev od nekega shoda v mali kmečki občini prinesel v mesto Flensburg in jo razširjal. Našli smo ga v kovačnici ob naklu. Ogenj iz ješe je razsvetljeval njega in več pridnih pomagačev in učencev. Prijazno nas sprejme mojster, odveže predpasnik ter nas pelje v nadstropje v svoje stanovanje. Bilo je priprosto in domače, in videlo se je, da vlada v njem pridna in redna gospodinja. Radovoljno je pripovedoval mojster o svoji osebi in o stvari, ki jo tako ceni in pospešuje. Priznal je, da je imel že od kraja prav dobro obrt, ki pa je skoro propadla — zakaj? ker se je bil pijanstvu vdal. Ni mu tudi takrat manjkalo dobre volje, da bi se rešil nesrečnega nagnenja, ker je v dobrih urah spoznal, da ga bo

pokopalo, pa vkljub dobrim sklepom je zopet padel. Ta je slišal, nekako pred šestimi leti, o templarskem gibanju, ki je bilo prišlo iz Škandinavije v Šlezvik in zvedel, da bo v Gravensteinu zborovanje. Tja se je peljal z nekaterimi prijatelji, in kar je tam zvedel, ga je naredilo drugega, kakor misli, boljšega človeka. On ima to nepremakljivo trdno prepričanje, da le popolna zdržnost more rešiti človeka, ki je v alkoholni nevarnosti, in zdravega človeka ohraniti zdravega. In da je treba društva, zveze, kakršna je v templarskih ložah, da se slabotni utrdijo, ideja abstinence razširja, in do splošnega priznanja privede. On s celo močjo dela za to dobro stvar, kolikor mu le dopušča njegova obrt, ki zdaj zopet cvete. Veselje je, kar se je že zdaj doseglo. V Flensburgu je že veliko število prepričanih, navdušenih pristašev in nepretrgoma se oglašajo novi. Koliko takih, ki bi bili že gmotno, нравno in zdravstveno propadli, je prišlo po templarskem delovanju na pravo pot. Gotovo, dosti jih je še, ki se nam posmehujejo, naj se! «Mi vemo, za kake ideale se vojskujemo, mi vemo da nastopamo za najplemenitejšo blaginjo človeško in smo prepričani, da se bodo naši cilji končno le dosegli». Z veliko živahnostjo je mož govoril, svetilo se je njegovo oko in vsaka beseda je pričala da je prišla iz srca. In kako je bil vesel, ko je vstopila njegova žena in nas je ž njo seznanil in povedal, čemu smo prišli.

Hvaležno smo se poslovili od hiše, v kateri smo bili spoznali tako priprostega pa vendar za daljne kroge vplivnega moža!

Ostale ure dneva porabila sva, da se še bolj poučiva o obsegu in načinu agitacijskega dela templarjev. Zopet in zopet sva videla, da je celo gibanje izšlo bistveno in skoro izključno od «malih ljudi», in od istih bilo nadaljevano, med tem ko tisti «boljši stanovi» — z redkimi izjemami — kvečjemu «blagohotno priznavajo» gibanje, pa ga tudi mnogotero mrzlo in ošabno odklanjajo. Največ pristašev, sva zvedela, dobili so templarji med delavci v veliki flensburški ladjedelnici. Izmed teh sva hotela koga dobiti, da se informirava o zadevnih okolščinah. Po delopustu nama je bil eden obljubljen. Bil je zakovač (Nieter), mlad delavec, ki je prišel k nama v hotel. Priprost mož, ki sem ga že prej z doma poznal. Dr. Böhmert je prevzel izpraševanje, ker najin gost je bil izmed ljudi, ki brez povoda ne govore veliko, zlasti ne vpričo ptujca, ki ga imajo za kaj več. Polagoma pa se je omajal jezik najnemu prijatelju. Bil je prej pomorski vojak v Kielu in tam se je naučil piti. Po odpustu se je vrnil v rojstno mesto, dobil je delo v ladjedelnici in se oženil. Zdaj ima tri otroke. Žalibog se med temi delavci veliko pije, še več žganja kot piva, in tako je prišel v izkušnjave, ki jim je mnogokrat podlegel. Mnogokrat je poželjenje po alkoholu prišlo čezenj z veliko silo, ali pa so ga prijatelji le prelahko izvabili. Pri njih poslu pa se mnogokrat mora prevzeti skupno akordno delo, t. j. več delavcev skupno prevzame neko delo za dogovorjeno

plačo. Tako delo pa se le takrat v redu izvrši, in je le takrat dober zaslužek, če gre vse iz rok v roke ali kakor na vrvi. Pogosto pa je »pijača« tega ali onega tovarša zmešala ali zakasnila vse delo. Kar enkrat nekdo pri taki akordni partiji predlaga. »Med delom pa tudi sicer naj se pijača popolnoma opusti, najbolje če se zapišemo med templarje (abstinentne) o katerih se zdaj dostikrat sliši. Predlagateli je vzel stvar resno in predlog se je sprejel skoro od vseh. Tako je postal tudi on abstinent in templar. Dve leti je od tega, in ne more dopovedati, kako srečnega se kot tak počuti. »Moje življenje se je čisto izpremenilo«. Prej sem mislil da se brez »pijače« ne da živeti, ne delati. Tudi zvečer sem pil, dostikrat pozno v noč. Zjutraj sem bil potem bolan in zamujal delo. Zlasti ponedeljek je bil vsaj dopoldne »plav«. Še zdaj se mi hudo zdi, kako sem včasih ravnal z ženo ali otroci. Zdaj je vse drugače. Vedno sem čvrst in vesel. Tudi težavnejše delo me ne utruja toliko, kakor prej navadni delavnik. Moja žena je presrečna da sem se zapisal v ložo. Tudi ona je čisto zdržna in otroci seveda. In kako lepo je zdaj gospodinjstvo. Prej je vedno vsega primanjkovalo, zdaj zaslužek zadostuje za celo družino, in nekoliko še na stran denem. Najel sem si nekoliko vrta, tam delam o prostih urah. Ravno tako se godi mojim tovarišem, plavega ponedeljka ne poznamo več. Delo gre od rok, da je veselje, ko n. pr. kotle ali plošče zanetavamo. Ko pa kakšno večje akordno delo dovršimo, tedaj kako sredo popoldne ne delamo. Vzamemo svoje žene in otroke, pa mleka in kave in peciva, pa gremo v log in tam je veselje in praznik za staro in mlado. Drug dan pa delo toliko bolj gre od rok. Cela vrsta delavcev je že pri templarjih, ustanovila se je že tretja loža, in vedno še pristopajo. Templarske lože (abstinenčne zveze) so največja dobrota za nas delavce in za vse, ki pristopijo. Koliko sreče pride stem v družine! Očitajo nam, da je v naših ložah preveč zunanji oblik in ceremonij. Morda, pa vse ima svoj pomen. Kdor jih razume, bi jih pogrešal. Vemo, da smo še le na pričetku, pa trdno upamo da sčasom premagamo največje zlo na svetu, alkohol. Ni drugega sredstva zoper alkohol kot popolna abstinenca, vse drugo je polovičarsko in nepopolno».

Čudno, kako je bil obraz priprostega nakovača postal, rekel bi, oduševljen. Nazadnje je že tako zgovornost razvijal, kakoršne ne bi bil nikdar od njega pričakoval. Nehote sem se spomnil svetega pisma: »Govorili so z ognjenimi jeziki«. Pozno že smo se ločili. Gorko in srčno vsa možu segla v žuljavo roko. Böhmert in jaz sva se še zmenila, da greva jutri zgodaj na sprehod in šla v svoje sobe.

Ob 6. oba stopiva v zajutrkovalno sobo. Prva beseda, ki je obema ob enem prišla iz ust je bila: »kako ste spali?« — »Nič!« je bil istotak odgovor obeh. Obema priprosta besede delavčeve in sploh vtisi prejšnjega dneva niso dali spati. »In kaj ste si mislili, kaj ste si rekli?« vprašala

sva se zopet skoro ob enem. In odgovor obeh je bil: Stori va kakor delavec in obrtnik, ki sva ju včeraj spoznala. In odgovor obeh je prišel iz srca in besedo oba drživa.

Mi dva pač nisva ravno k dobrim templarjem pristopila, pa čimdalje bolj sva spoznavala in pripoznavala njih delovanje. Z odkrito simpatijo sva opazovala ogromni napredek abstinencnega gibanja v Nemčiji, in dobre temlarje ceniva kot moč prve vrste v boju proti alkoholu.

Seveda sva oba mnenja, da tudi dobri templarji sami sovražnika ne bodo premagali. Treba je še drugih moči in zato smatrava tudi tista društva, ki se bore zoper zlorabo opojnih pijač kot potrebne sobojevnike. Poleg tega pa je treba da tudi zakonodaja in uprava pametno vmes poseže, kar se je med tem že pričelo.

O sebi smem trditi, da sem bil prej vedno zmeren. Vselej sem pijanstvo smatral kot narodno nesrečo, kot obžalovanja vredno senčno stran našega ljudskega življenja. Pa odkrito povem, da celo težo alkoholnega vprašanja uvažujem še le od tistega časa, ko sem se odpovedal vsaki alkoholni prijači. V tolikih rečeh, ki so posredno ali neposredno v zvezi z alkoholom, padla mi je kakor mrena z oči. Še le potem sem spoznal, kako izredno važno dolžnost imajo država, družba in posamezniki da se bojujejo zoper ta prvi vir tolikega gorja, socialnega, gmotnega in нравstvenega.

Še eno osebno opazko. Meni je bilo izredno lahko abstinentno živeti. Sem tak, da sem rad kedaj v veseli družbi, družabnost mi je potreba. Pa to sem lahko gojil potem ravno tako kakor prej. Modri ljudje so me pač tuintam imeli za posebneža. Pa to sem lahko prebil, saj so navadno le priznali; Vi ravnate prav. Če pa kdo tega ni priznal in verjel, sem mu pa mirno pustil njegovo mnenje.

V zdravstvenem oziru sem čutil na sebi le vesele izpremembe, od kar sem postal abstinent. Moja duševna in telesna storilna zmožnost je povečana, moja odpornost proti prehlajenju in enakim neprilikam življenja je brezdvomno ojačena.

Mojim otrokom puščam prostost, da se svobodno odločijo glede abstinence. Lastna prosta odločitev naj ima tu zadnjo besedo. Mislim pa, da zgled očetov za otroke ne bo izgubljen.

Lahko toraj rečem, da iz srca blagosloviljam dan, ki me je seznanil z rokodelcem in z delavcem v Flensburgu, ki sta tudi še danes trdna abstinenta, dobroteplarja. In rekel bi, da tudi prijatelj Böhmert istotako sodi, ko se zmisli na julijeve dneve leta 1896.

Zakaj sem zdržen postal in ostal?

Prof. dr. Viktor Böhmert.

Odločil sem se postati zdržen v mescu juliju 1896 v mestu Flensburg v družbi z mojim prijateljem in bivšim mojim slušateljem P. Chr. Hansen-om, svetnikom deželne zavarovalnice v Kielu. Hansen me je prosil ob letni skupščini nemškega društva zoper zlorabo opojnih pijač v Kielu, da ga spremim v njegovo rojstno mesto Flensburg, da si delovanje in naredbe dobrih templarjev od blizu ogledava. Najine doživljaje in vtise je prijatelj Hansen nazorno in resnično popisal. Preden sam poročam o dejstvih in vzrokih, ki so bili povod, da sem se odločil za abstinenco, hočem za zgled sam izpolniti »vprašalno polo«, kakoršno sem predlagal za zmernike ali za abstinente.

Vprašalna pola za zmernike ali za abstinente.

1. Ime vprašanega: Karl Viktor Böhmert.
2. Rojen: 23. avgusta 1829.
3. Kje: Vas Quesitz pri Makranstädt na Saksonskem.
4. Poklic: Jurist, narodni gospodar in statistik.
5. Tek izobrazbe: Ljudska šola: Rosswein. Gimnazij: Knežja šola v Meissen-u. Vseučilišče: Lipsko. Sodnijska služba v Lipskem in Mišnju (Meissen). Narodno-gospodarske službe: Heidelberg, Bremen, Zürich in v Draždanih. Nazadnje ravnatelj kr. saksonske statistične pisarne in profesor na tehnični visoki šoli.
6. Ali je vprašani član kakega društva zmernosti ali zdržnosti?: Sem član nemškega društva zoper zlorabo opojnih pijač in draždanskega okrajnega društva zoper zlorabo opojnih pijač od leta 1883.
7. Ali je vprašani svojo prejšnjo navajeno mero zmanjšal, ali katerikrat poskusil abstinenco? Kako dolgo? — Živim zdržno od 12. julija 1896 do danes (9. aprila 1904).
8. Kaki vzroki in nagibi so Vas vodili, da ste se odločili za zdržnost? — Obisk dobrottemplarskih lož v Flensburgu in moje prejšnje izkušnje v Draždanih pri društvih za oskrbo revnih in pijancev. (Glej spodaj splošne opazke k vprašanju 12.)
9. Ali ste kaj prenehali z abstinenco? — Trikrat ali štirikrat ob slovesnih priložnostih pol kupice.
10. Kake posledice je imela zdržnost? a) za telo, b) za duševno delo, c) za razpoloženost in veselje nad življenjem. — Telesno in duševno sem se počutil ugodneje kot prej. Glava mi je bila bolj poredkoma zaspana, utrujena ali vneta. Razpoloženost je bila bolj enakomerna in harmonična.

11. Kakšne izkušnje ste imeli glede alkohola a) v svoji družini in hiši? b) v poklicu? c) v društvenem razmerju do prejšnjih prijateljev? d) v javnem življenju? — Zdržnost mi je v začetku napravljala nekaj težav v društvenem razmerju, donášala je pa od leta do leta več zunanjega in notranjega zadovoljstva, ker je preobrat v pivskih običajih nedvomen, in se z lastnim zgledom izdatneje pospešuje nego z besedo ali tiskom.
12. Katere splošne opazke ali važnejša dejstva morate še navesti? —

Splošne opazke k vprašanju 12.

Najprej opomnim, da izrecne obljube zdržnosti nisem storil in da nisem postal dobrotemplar, kakor je napačno poročal dr. W. Martius v spisu: *Die ältere deutsche Mäßigkeits- und Enthaltensbewegung* (Dresden 1901) na str. 104. Moja odločitev v Flensburgu 1896, da postanem zdržen, je bila s tem predpripravljena, da sem se od leta 1884. kot predsednik draždanskega okrajnega društva zoper zlorabo opojnih pijač osebno živahno pečal z rešitvijo pijancev pa nisem imel kot neabstinent čisto nobenega vspeha, marveč mnogokrat poslušal očitaje, da zmerneži hočejo «malim ljudem» žganje iztrgati, sami pa vino, pivo, konjak itd. naprej piti. Vkljub temu očitku se nisem čutil obvezanega, da bi moral opustiti mojo navadno alkoholno pijačo, zlasti ker sem kot sin nepremožnega pastorja z obilno družino bil primoran že od mladosti priprosto in zmerno živeti in sem še-le s 27. letom prišel do službe, ki mi je dovolila piti opoldne 1 ali 2 kupici vina. Tudi piva kot samec in še kot študent nisem več pil kot 1—2 kupici zvečer, ker sem čutil, da me kaka kupica več oteži in za delo nesposobnega stori. Ko sem se oženil v 32. letu, sem se navadil pri večerji piti čaj, v družbah pa si nisem tesnosrčno odrekal vina.

Ko sem se pa julija 1896 iz Flensburga domu vrnil s sklepom za naprej živeti zdržno, je bila moja družina v skrbeh, da bi znalo mojemu zdravju škodovati, če bi po 40 letni navajenosti v 67. letu starosti naenkrat prenehal vino piti. K sreči je vprašani zdravnik pomiril mojo družino s trditvijo, da bom kot abstinent najbrž deset let več živel. In res sem se zadnjih osem let kot abstinent čutil telesno zdravejšega, duševno čilejšega in v srcu ravno tako veselega ko poprej. Želodčna težava, ki sem jo prej neredkokrat čutil, in jo skušal odpraviti s pol kupice konjaka, je čimdaljebolj poredko nastopala, in zdaj skoro čisto zginila. Ko sem prej po vinu ali še bolj po pivu potreboval daljšega opoldanjega spanja, mi je zdaj kot abstinentu dosti 20 minut in po polurnem sprehodu sem za duševno delo bolj čil in sposoben ko prej. V zadnjih osmih letih sem bil enkrat bolan na influenci enkrat pa na pljučnem vnetju, pa sem brez vina ali podobnih sredstev precej kmalu ozdravel le po dobri hrani in limonadi in svežem zraku.

V svojem 75. letu, če je sila, opravi tudi še po 8—10 ur duševnega dela, pa pač potem par ur ponoči manj spim po naporu. Redno vživanje sadja, navadno kuhanega, opoldne in zvečer in limonade z lahkim pecivom se mi zdi najboljše namestilo za alkohol, na tista brezalkoholna vina in piva pa ne držim dosti. Tudi imam rajši vodo iz vodnjaka kot mineralno vodo. Moj apetit opoldne je izvrsten, zvečer pa poleg čaja ne jem dosti, zlasti ne dosti mesa. Dan začnem redno z obilnim umivanjem in telovadbo, spijem čašo mleka, grem pol ure na sprehod, potem zajutrkujem in berem časopise in pisma. O poldevetih se začne potem dopoldanšnje delo, predpoldnem spijem potem čašo kakao z žemljo.

Pred obedom, ki je ob 2. popoldne, grem zopet pol ure na sprehod. Po obedu se vležem za 20 minut, potem berem in grem zopet na prosto. Nato delam še 3—4 ure nekako do 8. Po večerji še kaj berem ali se zabavam s svojo družino, če nisem ravno zadržan po kakem zborovanju ali nujnem pisanju.

Pisec teh vrstic je o svojem dnevnem redu zato obširneje poročal, ker bi rad napotil druge, da bi poročali podobno o svojem življenju, o času in navadi jedi, pitja dela in počitka in da bi pomiril marsikoga, ki se boji v starosti navajeni način življenja bistveno izpremeniti. Meni nagla izprememba življenske in pivske navade ni nič škodovala, mi prej koristila in me obvarovala ostarelosti. Pač sem pustil službo ravnatelja statističnega urada v 66. letu in profesuro na tehniki v 74. letu starosti, pa razne literarne in društvene obveznosti sem obdržal in redakcijo novega četrletnega časopisa: «Alkoholno vprašanje» s 75. letom še veselo prevzel z željo, da bi mi bilo dano še nekaj let zdravemu in čilemu sodelovati s človeštvom.

Nazadnje še povem, da niti moji družini, niti mojim gostom niti drugim ljudem ne vsiljujem mojih pivskih navad, marveč da jim prepuščam prosto odločitev. Le proti nedorasli mladini in pivcem, ki so na tem bolni in v nevarnosti, mislim da se mora vporabljeni vzgojevalna sila. Sicer pa imam v alkoholnem vprašanju to načelo, da bodi človek proti sebi strog in trden, proti drugače mislečim pa prizanesljiv, da se nasprotja rajši poravnajo, kakor povečujejo.

(Die Alkoholfrage 1904 I.) A.

Razkrinkani slepar.

Po J. Haw-u priredil V. Cleménte.

Kralj alkohol se je polastil človeških grl; a ne samo teh, žalibog tudi človeških glav. Cel svet je omračil s svojimi iluzijami. Približuje se nam s prijaznim obrazom, s prikupljivim vedenjem, češ: Vaš prijatelj sem, vaš edini rešitelj. In človeštvo mu verjame, sleparju!

«Tako sem slab, da ga moram. Mrzlo je danes, kozarček bi ga bilo dobro. Preteto je vroče, da bi ne bilo pijače, človek bi zgorel. Pijem same žalosti, sicer bi mi počilo srce. Kako sem vesel, stara danes ga pa bova literček. Ta dolgčas! da bi še ne pili, poginiti nam bi bilo. Ne morem zaspati, če ga ne en malo. Nocoj bomo čuli, prinesi ga, da preženemo zaspanost.» Taki in enaki so izgovori pivcev in pijancev. Kaj to, če so pravi, ali ne, samo da se pije.

«Grejem tvoje telo», veli ti alkohol po zimi. «V ostri burji, ko so udje otrpli od mraza, kako se prilega kozarček žganjice.»

Toda — zakaj pa zmrzne največ žganjepivcev?

V bitki l. 1708 je švedskemu kralju Karolu XII. v vojnem pohodu v Gladič zmrznilo 4000 mož, dasi so bili zadostno preskrbljeni z žganjem proti mrazu.

Po porazu Francozov na Ruskem l. 1812 so našli zmrznjene vojake s steklenico v roki.

Vojaški zdravnik Dr. Schulz je našel v ruski vojski zmrznjene največ take kozake, ki so bili udani žganjepitju, dasi so bili oblečeni s trojnimi plašči.

Kadar se podajo prebivalci severnih dežel na lov na kite zdrže se vsakega žganja. Čemu? Zakaj se je zdržal Nansen in tovariši prišedši med grönlandske ledenike vsakih opojnih pijač? Čemu? Radi tega, ker alkohol ne greje ampak odvzame telesu gorkoto, kar se dokaže s toplomerom. Alkohol povzroča le dozdevni čut gorkote. Alkohol učini da ohlapijo obročkaste mišice kožnih in želodečnih celic ter se razširijo. Zbog tega sili kri v nje in tako povzroča prijetni čut gorkote.

V površje kože stopivša kri pa izgubi v dotiki z vnanjim mrzlim zrakom del svoje gorkote.

Tako izgubimo z alkoholom več gorkote, nego si jo pridobimo.

Dr. Liebe pravi: «Po večkratnem uživanju opojnih pijač dobe kožne celice trajno razširjeno obliko se napolnijo s krvjo in tak pivec se odlikuje s spričevalom na nosu, ki kaže svetu njegovo nagnenje do opojnin.»

«Hladim te», pravi alkohol v poletnem času. Ko bi bilo to res, bi se brez njega ne dalo v vročih deželah živeti. Res pa je nasprotno.

Edino sredstvo, ki obvaruje človeka mrzlice in drugih posledic vročega podnebja je — popolna zdržnost opojnih pijač.

«Uživanje piva, vina in žganja je v tropičnih krajih mnogo bolj nevarno, nego vse bolezenske kali», pravi potovalec Dr. Kolb, ki se je l. 1899 ponesrečil v osrednji Afriki.

Emin paša izjavlja kratko: «Smešne se zde pravljice o nevarnostih tropičnega podnebja onemu, ki živi redno, zlasti, če se zdržuje opojnih pijač. Profesor Wohltmann veli: «Najhujši sovražnik Nemcev v Afriki je alkohol. Tedaj proč z alkoholom v vročini; kajti oropa te vsakega hladila ter ti jemlje veselje do dela.

«Toda gasim žejo.» Dobro! Kdo bi branil? Da bi ljudje pili samo za žejo, davno bi že bilo rešeno alkoholno vprašanje. Toda — vprašamo samo: Kako je to, da povzročajo opojne pijače vedno hujšo žejo? Zakaj se pijanec na potu iz gostilne tako željno ozira po vodnjaku, da bi si svojo že zadosti pogašeno žejo še nadalje gasil? Zakaj seže vinopivec po noči tako hlastno po steklenici, da bi si omočil žgoča usta?

Opojne pijače niso sposobne pogasiti žeje in to tem manj, čim več imajo alkohola. Alkohol pospešuje žejo, ker izsuši organe in draži slinaste žleze.

Kupica sveže čiste vode pogasi žejo najprej.

Voda je pač najboljša, uči stari modrijan Pindar.

Uboga voda! Koliko moraš prestati dandanes. Sumničijo in obrekujejo te, dolžijo te, da si povod mnogoterim boleznim, stavijo te pod policijsko nadzorstvo ter te sovražno zasledujejo. Neke gospe se celo ne upajo umivati s svežo vodo boječ se nalezljivih bacilov; umivajo se tedaj s kuhano vodo. To je še sreča, da ni vedelo človeštvo že prej za toliko «nevarnost». In vendar poje pesnik: «Hvaliti hočem vodo spet.» Po vsej pravici: «Kdor ne pije vode, pogreša najčistejšega, najboljšega užitka», pravi Dr. Stohr. S koliko navdušenostjo opeva pesnik studenček, kipeč iz pod skale; kajti v njem je nekaj čistega, deviškega. Kar nam pripoveduje pravljica o studencu, ki ga človek ni mogel pozabiti, ko ga je enkrat okusil ter se je vedno in vedno vračal nazaj, moremo trditi o vsakem vrelcu, ki nam je nudil hladilnega krepila.

«Hranim te.» «Kljunačev in paštet na mizo delavcu, potem si ne bo izboljšaval slabe hrane z žganjem.»

Kako, da nima delavec kljunačev in paštet na mizi? Nima li denarja? Ne, kajti zapravi več na opojnih pijačah kakor bi izdal, ko bi užival omenjeno gosposko hrano. «Pač je ceneje hraniti se s kljunači, kakor s pivom, pravi Dr. Wilde prof. kemije v Bruslu.

Dokaz: Odrasel človek potrebuje na dan za hranitev 120 g beljakovin, 90 g maščobe, 500 g ogljenčevih hidratov in $2\frac{1}{2}$ l vode (toliko vode se použije v pijačah in v raznih jedilih.

V pivu [:druge opojnine so sploh brez vsakih redilnih snovi:] pa se nahaja k večjem $\frac{1}{2}\%$ beljakovin, 3-5% ogljenčevih hidratov in prav nič maščobe. Kdor bi si hotel na dan za svoje telo oskrbeti zadostno množino ogljikovih hidratov moral bi popiti 10-15 l piva, da bi pa dobil dovolj beljakovin, bi moral vsak dan 24 l piva [:v tem 21 l vode:] vlit v se.

To bi znašalo na dan računajoč liter piva 40 vin. skupaj 9 K 60 v.

Velika kupica monaškega piva po 25 pf ne vsebuje več redilnih snovi, ko žlica nemškega sira po 1 pf trdi Dr. Meinert v Dresdenu.

Just Liebig pa veli: «Noževa špica moke je glede krvotvornosti redilnejša nego štiri merice najboljšega bavarskega piva.»

Prof. Dr. Rosenthal pravi po vsi pravici: «Nespametna laž je smatrati pivo za raztopljeni kruh.» Revez, ki si kupi vsak dan le za 10 pf piva ali žganja, je zapravljevec, ker bi si kupil za isti denar desetkratno množino moke.

Takozvana zdravilna in krepilna piva se nanašajo samo na nevednost ljudstva. (Alkohol sam na sebi ni nikdar redilen, ker ne namestuje in ne tvori organskih tkanin, nasprotno pa jih polagoma vničuje. Dvomljivo je, ali more veljati kot posredno (respiratoriško) hranilo, ker dela pri vstopu v telo vsled gorenja gorkoto. Tudi, če bi poravnal neki primanklaj maščobe in ogljenčevih hidratov v telesu, ali če bi zabranjeval njihovo oksidacijo ter nakopičeval neko množino redilnih snovi, vršilo bi se to na tako nezdrav način, da se ga poslužujejo zdravniki le v posebnih boleznih, zlasti pri mrzlici, ko se bolnih ne more drugače hraniti in ko se gre zato rešiti ga iz najhujše krize.)

«Krepim telo». Nikakor! To je sleparija, usodepolna sleparija. S to si alkohol pridobiva ravno delavce.

Kdor opravlja težko delo, bodi kolikor mogoče zdržljiv, pri izvanrednem delu pa se ogibaj vsake kapljice.

Ljudje, ki negujejo šport, telovadci, veslači, kolesarji, hribolazci in drugi, ki hočejo tekrovati so vsaj nekaj tednov prej zdržljivi.

Leta 1893 sta prva zmagalca v tekanji od Berolina do Dunaja pretekla 600 km v 7 dneh, a sta bila abstinenta. V vojski in vojnih vajah se odlikujejo osobito oni vojaki, ki pijejo le vodo.

Iz vojske v Sudanu nam o brigadi generala Gatacra poroča Reuterjev brzojav: «Za časa vojnega pohoda je v kantinah prepovedano pivo, žganje in sleharna opojna pijača. Moštvo je trdno ko jeklo. Na 15 milj dolgem potu ni opešal ni eden mož.»

Za poskus so dali enkrat dvema bavarskima stotnijama alkohola na napornem potu, tretji pa nič. Pri prvih dveh je opešalo 20 oziroma 22 mož, pri tretji le eden.

Profesor Parkes je odbral vojakov iste starosti in enake moči. Polovica je delala in korakala pod najstrožjimi pogoji brez alkohola, druga polovica pa se je krepčala z alkoholom. Prvi četrt ure je skupina pivcev napredovala, konečno pa je zaostala daleč za skupino treznih. Čez nekaj časa pa je zamenjal skupini. Uspeh je bil isti; zmagali so vedno tisti ki niso pili. Brassey, slavni stavitelj železnice Great-Western se je prepričal, da je isto število popolnoma treznih delavcev poprečno $8\frac{1}{2}$ ure izvršilo toliko dela, kakor pijočih delavcev v 10 urah.

«Pa to ni mogoče», odvrnete. «Alkohol da vendar utrujenemu novih moči.»

Da, kakor bič konju, le navidezno. Ko padajo udarci, zbere ubogo kljuse zadnje moči, da bi prišlo dalje. Posreči se mu navadno, a tem bolj oslabi potem.

Kozarček pijače ne da nikdar novih moči, nego le omoti, da ne čuti utrujenosti, zbudi še zadnje moči in jih s tem popolnoma uniči.

Vse to je dokazano natančno in znanstveno, osobito po imenitnih preizkusih merjenja moči, ki jih je priredil prof. Dr. Kraepelin (sedaj v Monakovem).

Vsestranska vera, da alkohol krepi, je le še pravljica.

Smelo trdi vseučiliški prof. Dr. Nothnagel na Dunaju svojim učencem-medicincem nastopno:

«Hudodelstvo je, če trdi zdravnik, da vino hrani človeka in naravnost otročja je trditev nekaterih zdravnikov, da krepi rdeče vino bolj nego belo. Gospodje! pričakujemo od Vas toliko razsodnosti, da ne bodete več upoštevali takih otročarij.»

«Pospešujem duhovitost.» Dokaz: Pivski dovtipi in pivska politika.

Res, alkohol, razveže jezik, pospešuje nekatera duševna delovanja nižje vrste kakor: branje, štetje in dr. seveda če se uživa zmerno; otežkočuje pa vse višje duševne opravke, kakor trdi profesor Kraepelin. V zimskem tečaju 1 1901/02 je izdalo 42 vseučiliških profesorjev v Breslavu na dijaštvo svareči oklic naslednje vsebine:

«Znanstveno je potrjeno, da opojne pijače tudi v majhni meri zmanjšuje pazljivost pri pouku.»

Po temeljitem raziskovanji je spoznal Dr. Fürer, da majhna pijanost zmanjšuje duševne zmožnosti za 24-36 ur, zmerna raba alkohola zjutraj pa se pozna še na večer drugega dne, dasi se pivec ne zaveda tega.

Bacchus ni prijatelj muz.

Prof. Helmholtz, največji fizik stoletja, je ob svojem slavlji 2. novembra 1891 pripovedoval, da so mu vsikdar prišle najduhovitejše

misli, kadar je polagoma korakal ob lepih dnevih po gozdnatih gorah, da pa so jih razpodile tudi najmanjše množine opojnih pijač.

Zanimivo je opomnil Goethe Eckermannu: «Schiller ni nikdar pil mnogo. V trenutkih telesne slabosti pa se je okrepčal z likerjem in drugimi opojninami. To je pa škodilo njegovemu zdravju in njegovim duševnim proizvodom. Kar učenjaki grajajo v njegovih delih, ima v tem svoj izvor.

Bolnika pa tolaži prijatelj alkohol.

«Uživaj me, ozdravim te!» Nili v resnici alkohol čudodelni zdravnik? Če se ti vrti v glavi, če ti pešajo noge, če te tišči v želodcu, če te na strani bode, če ti šumi po ušesih, če ti v sapniku piska, vselej ti kozarček dobro de. Ta naj ti priveže dušo.

Bolniku ni hotelo biti nikakor boljše. Toži zdravniku in zahteva zdravila, ki naj mu pomaga takoj na noge. Zdravnik pograbi steklenico vina, stoječo pri postelji ter jo razbije. «To sredstvo je temeljito», pravi, «kolikor so vam do zdaj pomagala moja zdravila ste pokvarili s svojim vinom».

Tako je. V isrednih slučajih je morda alkohol zdravilo, pa le v rokah večjega zdravnika — moderni zdravniki ga vedno redkejše rabijo kot zdravilo — dostikrat omoti le čut bolečine, ne da bi ozdravil — največkrat pa učinkuje pogubonosno.

V preteklem stoletju je izdalo 3000 evropskih zdravnikov svarilo, da nikar rabiti žganje kot zdravilo brez zdravniškega predpisa.

Zdravnikom vojvodine oldenburške pa se je zdelo potrebno opozoriti, da žganje ravno takrat skoraj vselej škoduje, ko ga ljudje rabijo kot zdravilo zlasti pri želodčnem krču, napenjanju, grizenju in zimnici oziroma vročnici.

Resnična in Leskovca.

Katehet: Zvečer molimo tudi v čast sv. Florijanu. Otroci, kdo ve kaj od sv. Florijana? — Pa vzdigne roko dekletce. — Kdo ti je pa povedal? — Saj ga imamo na steni. V eni roki drži steklenico s žganjem, druga pa s prstom žuga, da ga ne smemo piti! — Izvrstna razlaga, čeprav je v osebi zmota! — Ta nesveti Florijan se vidi zdaj že v vseh pratikah in časopisih.

Kaj hočemo piti?

1. Voda v človeškem telesu.

Poleg kisika, ki ga dobivamo váse iz zraka in poleg gorkote je voda najvažnejši pogoj človeškega življenja. Saj je pa tudi človeško telo večjidel iz vode. V odraslem človeku je vode okoli 60 odstotkov, pri novorojenčku 70 odstotkov telesne teže. Če si torej težak 70 kg, imaš v sebi, v krvi, v mesu in raznih izločinah 49 kg ali 49 litrov vode.

Vse, kar se fizično in kemično godi v telesu, bi se brez vode ne moglo goditi. Voda raztopi in posrka mnoge za naš organizem bistveno potrebne snovi (beljakovino, cukar, sol), jih po krvi raznaša v vse tkanine in organe telesa, in nepretrgoma in enakomerno porazdeluje toploto po telesu.

Na razne načine pa človek da iz sebe veliko vode, vsak dan 2 do 3 litre, kakoršno je že njegovo opravilo in gorkota, v kateri se giblje. Povprek toraj izločimo na dan 2500 cm^3 ali 2,5 litra vode, katero pa moramo v nekaki obliki namestiti.

Seveda je v raznih pijakah skoraj samo voda, najmanj je je v žganju. Razentega pa dobimo váse veliko vode v raznih jedeh. Saj je tudi v jedeh največ vode. V 100 kg govejega mesa je okoli 75 kg vode, v krompirju 76, v pšeničnem kruhu 38, v siru 51, v jajcu 74, v špehu le 10 v juhi okoli 90, v mleku 87 odstotkov vode.

Vendar nekaj sveže, čiste vode mora človek vsak dan spiti, če hoče ostati zdrav.

Čista voda poživljuje kroženje snovi po telesu, in raztopi in poplakne nepotrebne in škodljive snovi iz života (iz jetr, obisti) kakor opere in osveži sveža voda telo od zunaj. — Je toraj slabo spričevalo zanj, če se kdo baha: toliko in toliko mescev ali celo let že nisem pil vode, ravno tako slabo, kakor če bi se hvalil: toliko in toliko dni se že nisem — umil!

2. V vodi bolezen?

Toda v vodi so bakterije in bacili in spirili in bogve kakšna semena še raznovrstnih bolezni. No, ni tako grozno hudo, kakor se bojite. Vkljub slabe pitne vode je vendarle bolehavost in umrljivost pri vodopivcih očitno manjša kot celó pri zmernih vino- in pivopivcih, kakor nedvomno dokazujejo izkušnje v angleški vojski in pri angleških zavarovalnicah za življenje.

Bakterije namreč niso tako strašno škodljive, kakor se misli: mora jih biti že na stotisoče in milijone, da voda ni več pitna. Tako n. pr. je v vodnjaku h.-št. 26 v Stari Loki v enem litru vode deset milijonov bakterij: ta voda res ni sposobna za pitje. Studenčnica izpod Križne gore pri

Stari Loki pa jih ima v litru le 110.000 in je »popolnoma sposobna za pitje in drugo porabo«.

Voda iz Ljubljani nad mestom je imela leta 1903 v enem litru 900.000 bakterij in imela pridevek »ni posebno onesnažena«; v mestu Ljubljani 2,508.000 bakterij v litru, »je bolj onesnažena kakor prejšnja«. Ljubljani pod mestom imela je l. 1902 samo dva do štiri milijone bakterij v litru, leta 1903 pa že 6,000.000! Če je v litru vode le 50.000 bakterij, je to še prav dobra pitna voda.

Sicer pa »bakterije, ki so navadno v vodi niso same na sebi nevarne človeškemu zdravju, vsekako pa je njih množina merilo za večjo ali manjšo čistoto vode, kajti vsako onečiščenje vode — ne oziraje se na ono po kemičnih obratih — pomnožuje število bakterij v njej. Veliko število bakterij kaže na možnost okužitve, in to še posebno tedaj, ako so v vodi različne vrste bakterij.«

Seveda se pri vodi ne sme gledati samo na število bakterij, marveč tudi na druge njene lastnosti v fizikalnem in kemičnem oziru. Res ni vsaka voda za pitje, še za živino ne. Zato se abstinente iz srca veselimo vedno novih vodovodov, zlasti, ker so nekateri gospodje obljubili, da postanejo abstinente, ko dobijo vodovod. No, ni treba ravno vodovoda čakati; če bi ljudje eno stotino časa in moči, ki jo zahteva dobava alkohola, porabili za dobavo vode, nikomur ne-bi bilo treba slabe vode piti. Pa, vino dobiti iz Bordô ali pivo iz Monakovega, to je malenkost, vodo pa dobiti iz studenca ali kapnico osnažiti, to se zdi neizpeljivo.

3. Voda po ceni.

Z Veselice so nam pisali, da ne vemo, kaj pišemo, ko abstinenco piskamo; da Veseličani morajo vino piti, ker nimajo vode. Na Veselici sicer nimajo dežomerne postaje, pa dež tudi tam gotovo gre, sicer tudi trta ne-bi rastle. Na Kranjskem vsako leto povprek pade dežja 1521 mm. Toraj bi stala voda povsod čez poldrug meter visoko, če se je ne-bi nič razgubilo v zemljo in v zrak in če ne-bi naprej tekla. Če bi si toraj izkopal jamo 1 m široko in 1 m dolgo in 1'5 m globoko ter jo s cementom obzidal, pa bi se ti nastreglo izpod neba skozi celo leto 1500 litrov vode, če se je ne-bi nič posušilo. Za pijačo bi je imel pač dosti, če bi je tudi čez 3 litre na dan spil. Na enem kvadratnem metru se toraj »pridela« povprek 1500 litrov vode. Ker pa kulturni človek, kakor so učeni ljudje izračunili, potrebuje na dan 55 do 135 litrov vode, toraj povprek okoli 100 litrov, bi morali imeti vsak že 24 m² prostora za »pridelovanje« dežnice ali še bolj kako streho 4 metre široko in 6 metrov dolgo, primeren žleb in primerno posodo, pa bi nabral 365 hl vode na leto.

Zdaj pa pogledajmo, koliko se pridela vina na enem kvadratnem metru prostora. Vsaka trta potrebuje 1 m² do 1'5² prostora, in mora biti že

dobra trta in dobra letina, da bi dala 1 liter vina. Toraj na 1 m² vinograda se pridela komaj 1 liter vina, na 1 m² strehe pa se nastreže 1500 litrov vode, ali če je bolj suh kraj vsaj 1000 litrov! Pa tudi dela ne dá toliko dežnica kot vino. «Pa dobra šterna je draga!» Ni draga, cenejša kot sodje ali steklenice. Šterna, če jo drago delaš, vsa s portland-cementa, stane te liter 4—5 helerjev. Če jo narediš iz kamna in z ilovco zatolčeš, bo še enkrat ceneja.

Še vodovodi niso tako dragi: «Po podatkih deželnega nadinženjerja J. Sbrizaj-a se je v zadnjih 12. letih, t. j. v času od 1892 do 1903 na Kranjskem preskrbelo 104 krajem s približno 35.000 prebivalci prav dobre pitne vode. Skupna dolžina omrežja vodovodnih cevij znaša 114'65 km in vsebina vseh rezervoarjev 2940 m³ ter vsebina vseh kapnic (cistern) 1500 m³. Stroški za te vodovodne naprave pa so znašali 1,808.060 kron».

Vsi ti rezervarji (2940 m³) in šterne (1500 m³) držijo 4440 kubičnih metrov ali 4,440.000 litrov. Vsak liter prostora toraj stane okoli 40 helerjev. Ker se pri vodovodih vsak dan napolni, pri kapnicah pa po vsakem dežju, je ta posoda in ta pijača močno po ceni!

«Tekom 1904. l. se je izvršilo še pet vodovodnih naprav, katerih dolžina cevij znaša 16'57 km in skupni napravni stroški 231.000 kron. Z navedenimi napravami pa delovanje v tem oziru še ni zaključeno, ker je cela vrsta projektov, katerih izpeljava je nujno potrebna, tako, da bodo končni stroški preskrbljevanja z vodo na Kranjskem znašali okroglih pet milijonov kron». (Izvestja muzejskega društva 1906, str. 102.)

Če pomislimo, da zapijemo na Kranjskem na alkoholnih pijačah okoli 19 milijonov kron vsako leto, je tistih pet milijonov za vodovode prava beračija, ki jo bomo dali enkrat, pa bo vode vsaj za 50 let.

Vidite toraj vi na Veselici, le vodovod naredite ali pa šterne, vino pa predajte takim, ki ga lahko pijo.

4. Mleko ni samo za otroke.

Druga zdrava in naravna pijača je mleko, ki je obenem izvrstna hrana. Pri mleku je pač ta težava, da ne stoji dolgo nespremenjeno, in se ne da shraniti za dolgo kakor alkoholne pijače. Vendar bo tudi ta težava odpadla po umnem in organiziranem mlekarstvu. Mesta in industrijski kraji se pač ne bodo mogli drugače pametno preskrbljevati z mlekom kot po združnih mlekarnah. Po večjih mestih so že tako. Na Dunaju in v Budimpešti je v vsaki večji ulici prodajalna mleka. Spozna se že od daleč, vse je belo pobarvano in višnjevi napisi. V prodajalni je prodajalna miza, jerbaskruha, ob steni stalaže in na njih lične literske in polliterske zaprte (plombirane steklenice) z najboljšim mlekom, ki je sterilizirano, to je, je bilo toliko segreto, da se kmalu ne pokvari. Tako dobrega mleka še nisem pil kakor v teh prodajalnah na Dunaju in Budim-

pešti. Seveda stane 16 vin. pollitra. Pa rečem, da ne-bi krav redil, če bi imel priliko vsak dan tako mleko kupiti, četudi po 16 vin. pol litra. Če se naroči za cel mesec, je ceneje. Nekoliko slabejše mleko pa je v prodajalnah v velikih odprtih posodah, iz katerih prodajalka zajema. Da se pa ne-bi v teh prodajalnah mleku morda kaj vode primešalo, za to skrbi združna mlekarna. Kar hitro stopi preglednik v prodajalno, zajme si mleka v stekleničico, ravno tako preišče druge prodajalne, vsak dan neko število, in doma preišče mleko, in koj vidi, če se v kateri prodajalni morda ni pravilno ravnalo.

Največja mlekarna v Avstriji je dunajska združna mlekarna (Wiener Molkerei). Lansko leto je prejela od svojih združnikov (grajščakov in kmečkih mlekarn) nič manj kot 18,910.428 litrov mleka. Meseca maja je na eden dan dobila 58.480 litrov. To mleko se prodaja na Dunaju v 129 prodajalnah.

Združniki dobe za en liter mleka okrog 18 vinarjev. Bolj ko je mleko tolsto, dražje se jim plača. Pri mlekarni: centrali v Pratru in po vseh prodajalnicah je v službi nič manj kot 500 oseb. Za prevažanje mleka imajo 93 voz, 148 konj in 107 ročnih vozičkov. Vse naprave in zidave so stale čez 2 milijona kron.

Čimbolj se bo abstinenca razširjala, temveč mleka se bo razpečalo, temložje se bo vedno sveže dobilo, toliko več bo nesla kmetu živinoreja, pa tudi kupovalci mleka bodo na dobičku: glede denarja i glede zdravja.

A.

Narodni dom v Peterburgu.

Obdano od visokoraslih dreves, obkroženo od drevoredov, dviguje se v nekem parku, podolgovato zidovje z veliko ploščo kupo v sredinji. Za vstopnino se plača 10 kopejk in nato se vstopi v dobro kurjen, od električnih luči razsvetljen prostor. Kožuhe in galoše je treba odložiti. Takoj nato prikipi globok «ah» začudenja raz ustnic obiskovalca. Dobro oblečena množica se sprehaja v naravnem redu, ne da bi se tiščali in porivali, proti odru ki se dviguje v daljavi in na katerem so, ako sem prav razložil predstavljali neapolitanski narodni pevci. Pridružimo se vlaku, in komaj smo prišli v sredino dvorane zadone za nami zveneči glasovi, ki povzročijo, da se obrnemo nazaj. Na poprečni galeriji v višini prvega nadstropja je zaigral orkester ruske narodne napeve. Pevci pred nami so med tem prestali. Množica se sprehaja dalje.

Slednjič smo prišli do poprečne stene dvorane in tu se razvije pred nami še bolj mameča slika. Zadi stoje dolge, vestno snažne bufetne mize, pokrite z vsemi slaščicami ruske kuhinje od kruhkov s kavijarom, do

lososa v mrzli omaki. Postrežejo z vsako rečjo čedne prodajalke v belih kapicah in širokih belih predpasnikih. Cene so splošno jako nizke. Ravno tako tudi toplih jedi, katerih pripravljanje v veliki odprti kuhinji, smo lahko sami nadzorovali. Opojne pijače se niso dobile, zato pa kvas in čaj iz velikih bliščečih se bakrenih samovarov. Na neki avtomatično se vrteči visoki pripravi se umivajo neprenehoma kozarci. Modri nikel, rdeče se bliščeči baker, modro beli tlak in zid, snežnobeke obleke kuharjev in kuharic, bela luč električnih svetilk, bi navdušili holandca, da bi naslikal krasno sliko. Množica nas porine dalje in mi pridemo po dolgem potovanju mimo narodnih pevcev, kjer se del množice vstavi, nazaj v sredino dvorane, katero opazujemo sedaj z večjo pazljivostjo. Pred vsem nam padejo v oči velikanske slike carja in carice. Ona sta tukaj gospodarja, kajti milijoni so prišli zato velikansko palačo iz cesarjeve zasebne blagajne. Po tem velikansk zemljevid ruske države, za vzbujajo narodnih čustev. Toda še večji vžitek nas čaka. Celo levo krilo poslopja tvori velikansko narodno gledališče. Igra se ravno Čajkovskega «Devica Orleanska». Kupimo si sedeže, rubel za sedež, in pridemo približno v sredino parterja, da lahko pregledamo množico pred nami in za nami. Za sedeže pred nami se plača po dva rublja, za nami pa šestdeset kopejk, na obeh straneh se nahajajo galerije kjer se plača od trideset do sedemdeset kopejk. V primeri s cenami v drugih gledališčih, so te cene gotovo zelo nizke.

Miss Mary.

To in ono o alkoholu.

Bivši abstinent.

Služabnik v nekem ljubljanskem samostanu, navdušen abstinent, nagovarja Janeza, ki je prišel s hribov v kloster služiti: «No, Janez, ali se boš tudi ti zapisal za abstinenta?»

Nak! — reče Janez — jaz pa ne, jaz sem bil dozda.

Pomenljive sanje.

Janez Pupovec je pravil zjutraj svoji ženi, kaj se mu je sanjalo po noči. Videl je štiri podgane: eno debelo, dve suhi in eno slepo. Sanjske bukve pravijo: podgano videti = nesreča!

Žena mu ne more sanj razložiti. Sinček, ki prvo leto v šolo hodi, pa se oglasi: «Debela podgana je oni-le štacunar, ki hodite tja pit, suhi podgani sva jaz in mati, slepa podgana — — — je — je» — «ste pa vi oče», pomore zdaj mati sinčku.

Še ni videl abstinenta.

Abstinentu ponudijo gorenjski očka kupico vina. — «Hvala, ne pijem vina.» — «A, oni pa koj žganje?»

Doslednost pivcev.

V nekem dnevniku smo januarja meseca brali sledeče: «Človeku se že naprej (11. januarja) sline cedijo po okusni pivi, ki jo bo o poletni vročini ta led ohlajal». — Sedem vrstic naprej pa isti dopisnik toži: «izmed moške mladine malokdo pošlje kaj denarja v Evropo, ves zaslužek mine po ameriških «hauzih» in «salonih». Seveda gosposki dopisnik si sme žejo gasiti po leti v hladnem parku ali pred «kurhauzom», delavec v Ameriki pa ne.

Izobraževalno društvo

v X je imelo preteklo leto 11 predavanj: o kablu, minah, torpedih, topovih, pesnikih, culukafrih — a nobenega o alkoholizmu!

To in ono.

Zavoljo motečih tiskovnih napak v zadnji številki natisnemo še enkrat: Nespamet starišev v otroških ustih: Mici, 6letna ob porodu matere: Ata, kedaj pa jaz dobim punčko, da bom pila kuhano vince?

Sladkosti ženinov: Je slonel Gazvoda Janez iz Gaberja na mostu, v Mestu, pa jokal v Krko. — «Ali ti je hudo, Janez?» — Kaj ne bi bilo! Pri notarju sem plačal petintrideset goldinarjev, pri «ta veselmo Kranjcu» dvajset goldinarjev, oče so si izgovorili še tisto **tele**; dvakrat smo šli ven iz kanclije, in se kregali na cesti in notri pri notarju, pa so ga le zapisali! Kje bo pa še ta druguuu? Uuuu....

OLGA KOBILANJSKA.

ZEMLJA.

Povest, prevedena iz maloruščine.

(Dalje.)

— Ali naj tukaj začneva! — obrne se do očeta in pokaže na dolgo črno, velikansko pasmo polja, ki se je raztezalo med dvema lehami zelene ozimine. — Tu sva pričela tudi prejšnega leta. ...

— Kakor hočeš! — odvrne dobrodušno oče. — Dobro bo tudi tukaj!

Nato se oba prekrizata, rečeta skoraj enoglasno »Bog pomagaj«! in mladenič požene vole z mesta. Ti so postopili s počasnimi, skoraj lenimi koraki naprej po vsakem koraku pokimali z debelimi glavami v jarmu, a Ivonjika je ravnal plug. Čutno se je urezalo čisto, kot zrkalo se bliščeče jeklo širokega plužnega lemeža v zemljo, je razdrlo in potegnilo za seboj brazdo, a na obeh straneh brazde se je drobila zemlja v mehke kose. Zemlji je bilo milo to razoranje njene mase, ni se mu protivila na nobenem mestu, bila je mehka in krhka in grela je svoje osvežene sestavine na solncu, a njen vlažen dih se je razhajal po vzduhu in oznanjal njeno globoko zadovoljenje.

Ivonjika danes ni bil sam svoj. Ni dobro ravnal pluga, kajti vedno na novo je obračal svoj pogled od pluga do sina, ki je objel z desnoč roko enega vola za vrat in šel počasi v ravni črti naprej. Ta mladenič ga mora zapustiti! Sama mladost, sila in zdravje ga je. Kadar se je od časa do časa Mihajlo ozrl na očeta, da bi pogledal če se očetu dobro orje — se ga ta ni mogel nagledati — kakor da bi se ga do danes še ne nagledal dobro. S svojimi dobrimi, modrimi očmi je gledal kakor da bi hotel vsakemu iz oči brati njegove želje, da bi mu jih v tem trenutku spolnil. Ali on, oče, ni znal doslej, kako krasnega sina ima? Ljudje so govorili, da je njemu, staremu, z oči vzet, tako mu je podoben, toda on tega ni verjel. On je bil slaboten, majhne rasti, lice obraščeno kakor s ščetino, a Mihajlo je bil kakor slika svetnika! In ne samo velik, ampak tudi plečat in močan, a obraza, kakor kakšna deklica, samo da so se mu nad ustmi zasejale brke. Deklice v vasi so dobro znale kakšen je on, toda držal se je od vseh tako daleč, bil je tako sramežljiv in zaprt, da ni mogel nikdo o njem reči, da gleda za eno bolj dolgo kot za drugo. In zdaj ga mora zgubiti! Tri leta ga ne bo videl več v svoji koči, če ne semtertje v praznike, v tuji obleki, obstriženega, priučenega na tuje navade — potem on vže ne bode več samo njegov zaklad!

In grozna strogost je pri vojakihi, pred katero vsakdo vže naprej trepeta! O, kako strašno pezo je naložil gospod Bog na njega, ker mu je vzel sina za tako dolgo časa! Kako mu bode živeti brez sina? Kako bode pazil na pristavo brez njega? Kaj pa še le kadar nastane zima, se

dvignejo viharji in meteži, kakor da bi se hudobna sila drvila besneče med polji in zakrijejo najbolj globoke sledi!?

Mladenič se je ustavljal vsemu zavzeto. Smeje je šel z doma, smeje se je vračal nazaj. Kakor jelen je preskakoval globoke jarke na poljih, po katerih se je gnala razburkana voda, a jeseni je kakor ptica z višine razločeval tudi v najbolj gosti temi vse predmete na praznih prostorih.

— Ate! — pretrga na enkrat Mihajlo misli očeta. — Ali bi ne pustili danes mene k plugu? Vi ste danes tako nekako slabi in plug se ne vrezuje dovolj globoko v zemljo. Poganjajte vole, a jaz pođem za plugom. Jaz to tako rad delam in Bog ve kdaj bom zopet stopal za plugom.

Starček naredi molče sinu prostor. Bil je ginjen in šel je rad k volom.

Mihajlo prime živahno za plug in ga obrne tako urno v zemljo, da se železni bliščeči se lemež vdere globoko v zemljo, tako, da se korenje rastlin čutno izriva, a veliki podolgasti kosci zemlje se razsipljejo v debeli stezi in padajo valovito na eno stran.

Kakor da bi se igral, reže srebrni lemež črno zemljo včasih se skrije globoko v njene krhke mase, a včasih odskakuje in se jasno zablišči v jutranjem solncu na njeni površini in pušča ravne dolge brazde za seboj.

— Jeseni vam bo že Sava povsod pomagal, ate! — odzove se Mihajlo, po dolgih trenutkih molčanja. — Sicer se mu ne ljubi ravno delo, toda kdo vam pomore? Morate ga nagovarjati k delu, ker hodi preveč po vasi. Poleg tega je uporen. Vi ste predobri, ate, a Sava zna izkoriščati dobroto. — Mene skrbi Sava, Mihajlo! — Eh kaj, skrbeti vas nima zakaj! Neumen je še naš mali in nekoliko svojeglaven, toda on je dober dečko!

— Bog vedi, toda včasih je takšen, da je kakor bi imel kamen v srcu.

— Takšen je kakor pravim. Ako bi imel pamet, bi ne tratil časa in se potikal s puško cele dni po polju in po gozdu, temveč bi priložil roke do zemlje, ki ga neguje in sedel bi doma. Poleg tega posluša Hrihorja (bilo ga je sram pred očetom spregovoriti ime Rahire), in on ga nagovarja k hudemu in k raznovrstnim neumnostim. Onkrat sem videl, kako je pred menoj skrbno skrival neko zelišče, s katerim je očitvidno hotel kaj narediti.

— Kaj imaš tam? — vprašam ga,

— Kaj imam? Ugani!

— Od kodi naj jaz vem, kaj imaš ti?

— Ako ne veš ti ni potreba povedati! — odvrne.

— Jaz sem se nasmejal; Ti imaš pa modro glavico! — rečem mu in se spet nasmejem. Hotel sem ga pripraviti do smeha, toda on se je takoj pooblačil.

— No Sava, rečem — imaš zelišče od čarovnice? Komu hočeš ž njim začarovati? Hočeš odgnati trote od čebel? Za to je še čas!

— Ž njim hočem razgnati one, ki so mi na poti! — reče

— Pojdi, pojdi! — se šalim dalje — morebiti se hočeš iznebiti neprošenih prič, kadar strelaš na zajce? Svetoval bi ti, da bi raje ti popolnoma to opustil, ker sedaj je prepovedano streljati.

— Meni je dovoljeno!

— Brat Sava! — rečem mu vže brez smeha. — Zakaj si tako mračen?

— Brigaj se raje zato, kako bo tebi pri vojaščini, ne pa za mene! odvrne mi.

— Zato se vže jaz pobrigam, kako bo tam! — rečem mu. — Toda ti opusti, iz česar lahko nesreča pride! Zelišče dobro ali slabo, spada samo v roke žensk ali ciganov, ne pa k mlademu dečku. Vzemi rajši motiko in okopli one jablane pri pristavi. Naj se zemlja pri koreninah osveži, da bodo cvetele in rodile. Kako je prav, da sem jih jaz doslej okopaval vsako leto; Lipovanci niso šli nikdar zamanj mimo naše hiše. Pojdi, Sava, pojdi!

— Kaj bom imel jaz od tega? vpraša prevzetno.

— Ti? no, spet si spregovoril razumno, da bi te stara baba ne užugala! Kaj ima pa čebela — kot pravi oče — od tega, da med zbira? Kaj ima pa zemlja od tega, da rodi in nas goji? Kaj imata pa oče in mati od tega, da nas imata in gojita? Kaj vprašam te? tako je že Bog dal in tako mora biti! Glej vedno kadar jaz kaj delam, da bi tudi ti tako delal, in da bodo stariši zadovoljni in ne bodo za menoj žalovali. Tako bo tudi za tebe bolje.

On je molčal.

— Sava! — rečem.

On se odvrne od mene, in obrne svoj pogled od zelišča na moje noge.

— Sava! — rečem. — Daj meni to zelišče! Mene je za tebe sram, ker imaš to v rokah! Toda on — pomislite oče — je naredil v zraku nad pristavo z roko neke kroge, toda tako hitro, kakor blisk. Pljunil trikrat pred sebe, vrgel meni zeljišče pod noge in zbežal.

— Počakaj tepec! — zakričim razjarjen nad njim. — Za sedaj ti odpustim še tvoje vražje čarovanje, toda drugič se ti že tako ne posreči. Jaz, oče, — govoril je lahko vznemirjen dalje — na njega ne maram niti roke položiti. Naj se ne spominja s slabo besedo na mene, kadar pojdem z doma. Toda tudi ljubim ga in bi mi bilo žal ga udariti. Toda jaz vidim, vidim tudi, oče, da ga nagovarjajo.

— Da ga nagovarjajo je gotovo, tu malo pomaga, ako bi ga topli! — odvrne starček otožno. — Mama vedno pravi, da bi ga topli, toda jaz se ne morem k temu pripraviti, vedno mislim, da s časom pride k razumu.

On je še mlad, v tem tiči vsa nesreča. Neumen! S človekom je kakor z žitom. Na enem kraju poganja zrno bolj hitro, na drugem bolj počasi.

— To je res! — potrdi Mihajlo resno.

Nato pričneta govoriti o zemlji in kako bo, kadar gre k vojaščini.

— Ako vam bode težko prodajte mlade junčke! — svetuje Mihajlo očetu. — Okoli živine je treba hoditi dan in noč, a vi boste imeli dovolj dela, ako bi se tudi Sava skupaj z vami ukvarjal. Hvala Bogu, mi imamo še sčim ukvarjati se. Prodajte jih, a denar shranite dobro, kadar se pa povrnem, kupimo si novo živino.

— Tega jaz ne storim! — odvrne Ivonjika. — Ako bi pa tudi storil, kupil bi na njihovo mesto takoj mlajše junčke, skrbel bi zanje kot za oko v glavi, kajti bili tvoji, kakor tudi tile, sinko moj. Kadar se vrneš od službe domov, vzameš si jih. Naj ti pripeljejo skrinjo in balo tvoje žene domov, ako mi da Bog dočakati, da se oženiš, jaz sem jih vže tebi namenil. Ž njimi pričneš gospodariti, in storiš ž njimi kar hočeš, prodaš jih in kupiš na njihovo mesto druge mlade. Za začetek so dobri. Vse kar sem ž njimi zoral in posejal, storilo mi je dobro.

Mihajlo se je čutil kakor da bi stal v plamenu. Besede očeta so vzbudile v njem sram, ob enem pa tudi čustvo straha. Oče je očitvidno mislil na kakšno bogato nevesto, ker je omenil balo žene, toda on je imel popolnoma drugačne misli. . . . Obrnil je misli očeta od sebe z nekim vprašanjem o sejetvi in se jako razveselil, ko je videl da gre po polju naravnost k njim Onufrij. To je bil star graščinski paznik, ki je živel pod malim graščinskim gozdom, imel tam svoje polje in kočico in čuval gozd, a včasih ga je tudi sam najbolje okradel.

Ljudje v vasi so ga imenovali »tepca«, dasiravno je bil samo fantast. Bil je v vojski leta 59. služil je dvanajst let pri vojaščini in pripovedoval vsakemu najmlajšemu otroku svoje dogodke iz tega junaškega časa. Pri tem je metal včasih tu in tam z italjanskimi okoli sebe, ki sicer niso stale s pripovedovanjem v nobeni zvezi, toda imele so namen okrasiti povest. Izgovarjeval je z naglasom imena imenitnih vojaških oseb iz onega pohoda in zamaševal s tem usta poslušalcem, ki so se včasih predrznili izraziti svoje dvome kar se tiče dogodkov.

Spomini na življenje katero je preživel pri vojaščini, spreminjevali so ga popolnoma in videti je bilo, da gleda vse veličje, vso krasoto in veril imenitnost onega časa še sedaj in to ga je navduševalo. Vsak najmanjši dogodek je prikrojil po svoji domišljiji, govoril kakor pesnik in lagal, in sveto vse kar je govoril. Pri tem je prijemal kar mu je prišlo v roke. Motiko, grablje, ali tudi metlo, vse eno, naj je bilo orodje kakoršnokoli — in med tem ko je pripovedoval svoje nemogoče dogodke, mahal je med tem na vse kraje, poslušalcem pred nosom. V takih trenutkih je bil tako resen, da so poslušalci, ki so se smejali na vse grlo, postali v

naslednem trenutku popolnoma resni in se je njih samih prijala njegova navdušenost. Poleti kadar je hodil po lesu ogledovat, obešal je pred sebe na prsa posodo s katero je zalival vrt in bobnal na njo kakor na boben da se je ropot razlegal po celem lesu in on se je tega veselil kot otrok.

Bil je oženjen in imel je hčer in dva sina. Eden izmed njih je bil tat in je utočil nekoč ko je kradel konje, a drugi je bil bebast od rojstva in je sedel pri očetu doma. Hčer je ljubil najbolj, bil je ponosen nanjo in menda iz ponosa svetoval je vsakemu mladeniču za ženo in vsakemu gospodarju za gospodinjo.

— Ne mislite — govoril je, — da bo ona podobna moji ženi! Podobna bode meni in kdor jo vzame za ženo bo meni večno hvaležen, Ali sem morda jaz slab gospodar? Ali nimam vsega dovolj?

ln v resnici je bilo v njegovem vrtu »vsega« dovolj. Imel je najplemenitejše sadje, imel malinje, velike jagode in drugo sadje, ki se goji po boljših vrtovih. Imel gredico poprike, kakoršne, kot se je hvalil, celo dvorski vrtnar ni imel v svojem vrtu. V svojih mladih dneh je bil pri vrtnarju necega gospoda v Moldavi za pomočnika in tam se je priučil vrtnarstvu. V svojem vrtu je imel celo majhen ribnjak z ribami. Vse kar je na tem vrtu rastlo, nosilo je ime »Kaiser« s čemur je označalo, svoje visoko in plemenito pokolenje. »Kaiser« — jabolke, »Kaiser« — hruške, »Kaiser« — paprika, — šepetal je, kakor, da bi jih priporočal gledalcem. Pri koči je imel ulnjak, kot Ivonjika na polju, toda mnogo manjši. Tam je posedal jako rad poleti a pozimi je hranil čebele. Bil je babjeveren, toda ne toliko kot Ivonjika. Kadar je šel mimo ulnjaka, poveljeval je glasno, kakor vojakom in bil je prepričan, da ga čebele razumejo in poslušajo.

Najbolj slovesen trenotek za njega je pa bil, kadar je izvlekel svoj vojaški »apšit« in ga kazal svojim gostom. In on ni opustil nikdar prilike, da bi se pohvalil s tem dokumentom. Kazal ga je vsakemu človeku ki je vstopil nalašč ali slučajno v njegovo koč. Takrat je navadno govoril:

— Prosim pokorno še počakati! Imam še nekaj pokazati.

Na to je vzel iz pobarvane škatljice velik, vsled neprestanega skladanja in razvijanja vže potemnel papir in ko ga je razložil z neizrečenim resnim obrazom pred gostom vprašal je:

— No, kaj pa? Ni res?

Slučajno se ni mogel nikdo v vasi izkazati s takim dokumentom, in on je bil ponosen nanj do smešnosti, vlekel je s palcem po njem, kakor po pergamentu svojih prednikov. Med tem je prosil gosta vsesti se na lipovo klop, ki se je raztezala poleg cele stene od enega konca do drugega — o nje je pravil, da jo je dobil v dedščino še od starega očeta; ter je gostil gosta z medom. Kadar je imel pri sebi v gosteh koga

iz graščinskega dvora, skakal je okoli njega, kakor vrabec (bil je strašno suh in tenek), ter je vedno govoril: «Prosim jesti, jaz vem kako se je treba obnašati z gospodo; jaz sem bil na Dunaju, na Italijanskem in v Jasih. Jaz nisem tukajšni vaški tepec. Kmetom je pa govoril: «Jejte, jejte, ne sramujte se. Saj vem da ste priprost kmet, ki še ni videl tega, kar jaz. Jaz sem bil na Dunaju, na Italijanskem in v Jasih.

Jako je ljubil žganje, a ker je bil bolehen in ni mogel jesti kolikor bi bilo potreba, nagovoril je sam sebe, da zamore jesti samo po žganju. Od časa do časa je pošiljal svojo ženo po njega, a ker tudi njegova žena ni bila temu čudatvornemu napoju protivna, spolnila je rada vsako njegovo željo v tej smeri in hodila rada, dasitudi je bilo jako daleč od njihove kočice na «Hoplac» k Mendlju po zdravilo.

Sedaj nima časa. Dal ji je neko nujno delo v vrtu in radi tega je sam šel k Mendlju. Poleg tega je hotel iti v neki zadevi k gospodu in hotel se je skom pogovoriti, kaj je novega v vasi.

Spoznal je vže od daleč Ivonjiko s sinom in pozdravil jih je, na njemu lasten način. Dvignil je kakor divji roke v zrak in zakričal na vse grlo: «Hej, hej, Bog pomagaj!»

Na to se je razsmejal.

Ko je bil že blizu njih, dvignil je desno roko, kakor prerok in jo spustil precej neprijazno mladeniču na glavo in rekel: — Ti vojak. Sem že čul o tebi. — Na to je dodal: — Hej, to bode jok v jeseni, to bo tuljenje!

Nato se je spet nasmejal, pri čem je njegovo dobrodušno in nenavadno suho lice postalo prijazno in prikupno.

— Saj ne more biti drugače, vsi moramo nositi kar Bog da! — odvrne Ivonjika pobožno. — Toda postojte in pripovedujte kaj je novega! Kako je z vašimi čebelami?

— Z mojimi čebelami? A, dobro! Jaz sem zanje tako poskrbel, da jim gre boljše, kot meni. Da bi le meni bilo tako sladko kakor je njim. Jaz sem vže bolan, kmalu bom umrl.

— Eh, kaj, strijček! — umešal se je Mihajlo. — Dni šteje Bog, a mi imamo samo to na glavi, da jih preživimo.

Pabrki na polju staroruskega slovstva in zgodovine.

1. Kako je nastala ruska država.

(Dalje.)

Pustimo torej Nestorja in njegovo povest na strani in poskusimo neodvisno od njega razložiti začetek staroruske države.

Ali se ni mogla staroruska država razviti na slovanskem temelju? Ali niso imeli vže stari Slovani kakšne organizacije, iz katere bi se zamogla pod ugodnimi zgodovinskimi in zemljepisnimi vplivi razviti državna organizacija?

Mnogokrat se je sodilo, da Slovani, v nasprotju z Germani, vže v svojem družabnem značaju nimajo zmisla za državno organizacijo, da so »demokraški« narod, ki se ne podvrže nobeni politični avtoriteti, ako ni prisiljen fizično. Take nazore skušajo razložiti tudi s primeri iz zgodovine in z izreki starih pisateljev.

Zgodovinarju se mora ta sodba na prvi pogled zdeti čudna.

Saj so Slovani arijski narod, kakor Germani, Romani, Grki itd.

Torej bi bilo jako čudno, ako bi se popolnoma razločevali od sorodnih arijskih plemen. K večjemu je ta ali ona črta pri tem ali onem plemenu bolj ali manj razvita, toda bistveno različni si arijski narodi ne morejo biti med seboj. Temu mnenju se protivi tudi zgodovina. — Da ne govorimo o staroruski državi, o kateri bo govor pozneje, imamo celo vrsto drugih pristno slovanskih držav, znanih iz zgodovine. Arabski zgodovinarji pripovedujejo o državi »Valinjana«, ali je bila to sedanji maloruski Volinji, ali je bila kakšna država pomorskih Slovanov, nam je vseeno. Dovolj nam je, da je obstajala starodavna, čisto slovanska država. Nekatera polabska slovanska plemena so imela, ko so prišla do bojev z Nemci, vže jako razvito državno organizacijo in ni dvoma več, da so bila ravnotako zmožna vstvariti državo, kot Nemci, ako bi jim bila osoda ravnotako mila. Toda, ker so Nemci popred prišli v stiko z višje stoječimi Romani in so si pod njihovim vplivom popred vstvarili državo, morali so jim polabski Slovani, kot manj razviti, podleči. Znan je tudi naš Samo, moravska Rastislav in Svetopolk, hrvaška Borno in Ljudevit itd.

Ko prično Slovani nastopati politično, imajo vže razne bolj ali manj skonsolidovane države ali vsaj kali bodočih držav. Staroslovanska zgodovina nam pokaže imena raznih mož, državnikov, vojevodov itd., ki so imeli vse lastnosti, da bi postali ustanovitelji držav. Ako so vse kali in osnove bodočih slovanskih držav na okrajinah Slovanstva propale in bile zadušene, še predno so se razvile, ni temu vzrok toliko značaj slovanski, kot nesrečna osoda. Prišle so v stiko s silnejšimi in vže bolje urejenimi državami germanskih, romanskih in grških narodov, še predno so bile popolnoma urejene, in radi tega so morale podleči.

To pa za rusko ne velja.

Zakaj bi se toraj med ruskimi Slovani ne mogla samaobsebi razviti država, kjer je bilo prostora in časa za državno organizacijo dovolj.

Da se osnuje država, je treba, poleg žmožnega naroda, še ugodnih krajevnih in zgodovinskih razmer in gotove stopnje omiké.

Slovani vseh plemen bi imeli državnih zmožnosti dovolj, toda razmere, krajeвне in zgodovinske, so jim bile tako neugodne, da so večinoma podlegli, še predno so si pridobili potrebno omiko. Edini ruski narod je imel dovolj ugodno lego, imel je cela stoletja čas, da se je razvil, zedinil in uredil državo.

Ako bi ruski narod pod svojimi ugodnimi razmerami ne ustvaril države, bil bi zato popolnoma nesposoben, kar se o njem, kot o Slovanih in o Arijcih ne more trditi.

V resnici najdemo mi vže v prednestorjevi dobi sledove državne organizacije med Rusi, seveda slabe, toda borne so tudi vesti, katere imamo o Rusih pred carigradskim pohodom.

Najprej moramo na strani pustiti vse, kar pišejo stari pisatelji o Skitih in o Sarmatih, ki so bili najbrže iranski rodovi, sorodni Perzijcem. Najstarejše vesti o Rusih najdemo pri Herodotu. Brez dvoma so bili vsaj nekateri izmed rodov, katera našteva na srednjem in zgornjem Dnjepru in na njegovih pritokih — «Nevri», «Androsagi» («Ljudozrci»), Melanhlajni («Črnoodeti»), Budini — Slovani. Zlasti «Nevre» in «Budine» imajo zgodovinarji za Slovane. Toda Herodot pove o njih tako malo, da ne moremo iz tega ničesar sklepati, če so vže imeli kakšno državno organizacijo.

Prvič nastopajo Slovani v zgodovini za časa ljudskega preseljevanja. Zlasti so se dali občutiti Bizantincem na Balkanu. Tu nastopajo Slovani v dveh plemenih, ki sta, kot pravijo grški zgodovinarji, med seboj sorodna, večkrat nastopata složno, a še večkrat vsak zase, včasih pa tudi eden proti drugemu. Grški zgodovinarji imenujejo prvega splošno «Slovani», drugega pa «Anti» (Južni Slovani in Rusi). Zgodovinar Prokopij piše o njih: Slovanom in Antom ne vlada en sam človek, ampak vsi skupaj si vladajo vže od davnega časa, in vsled tega odloči pri njih o vseh rečeh, v dobrih in v slabih, zbor». — Τὰ γὰρ ἔθνη Σκλαβηνοὶ τε καὶ Ἄνται οὐκ ἄρχονται πρὸς ἀνδρὸς ἑνὸς, ἀλλ' ἐν δημοκρατία ἐκ παλαιῶ βουλευούσι, καὶ διὰ τοῦτο ἀντιπρὸς τοῖν πραγμάτων αἰεὶ τὰ τε εὐμενέα καὶ δύσκολα εἰς κοινὸν ἀλίσταν. (Procopii de b. G. III. 14). In nekoliko poznejši Mavrikiј piše: Nimajo postav in žive v sovraštvu med seboj, se ne razumejo na vojaški red in se ne brigajo za to, da bi se borili v vrstah... veliko imajo načelnikov, ki so v sovraštvu med seboj, tako da bi bilo dobro pridobiti nekatere izmed njih, bodisi z besedami ali z darovi, zlasti one, ki žive bližje naše meje, in z njihovo pomočjo napadati druge, da bi skupna vojna jih ne zedinila in ne vstvarila jim enotne države. — Ἄναρχα δὲ καὶ μεταλλήλα ὄντα οὐδὲ τάξιν γινώσκουσι, οὐδὲ κατὰ τὴν συσταθὴν μάχην ἐπιτηδεύονσι μαχασθαι... Πολλῶν δὲ ὄντων βηγῶν καὶ ἀσυνάρτων ἔχοντων πρὸς ἀλλήλους οὐκ ἂν ὀπποῦν τινὰς αὐτῶν μεταχειρίσεσθαι ἢ λόγοις ἢ δώροις καὶ μάλιστα τοὺς ἐγγυτέρω τῶν μεθορίων, καὶ τοὺς ἄλλους ἐπείχεσθαι, ἵνα μὴ πρὸς πάντας ἔχθρα ἔνωσιν ἢ μοναρχίαν ποιήσῃ. (Mauricii Strategikum XI. 5 p. 218 ed. Scheffer).